

การวิเคราะห์อุปสงค์อุปทานและวิถีตลาดสินค้าเกษตรที่สำคัญ

จังหวัดเลย

โดย

สำนักวิจัยเศรษฐกิจการเกษตร

ร่วมกับ

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรที่ 3

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

มีนาคม 2560

การวิเคราะห์อุปสงค์อุปทานและวิถีตลาดสินค้าเกษตรที่สำคัญ

จังหวัดเลย

คณะผู้จัดทำ	สังกัด	สินค้าที่รับผิดชอบ
1. นายพงศ์ไท ไทโยธิน	สำนักวิจัยเศรษฐกิจการเกษตร	ยางพารา
2. นางสาวภัสพรณ เลาสุทแสน	สำนักวิจัยเศรษฐกิจการเกษตร	ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์
3. นางสาวนิชภา สุทธิรักษ์	สำนักวิจัยเศรษฐกิจการเกษตร	มันสำปะหลัง
4. สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรที่ 3		ข้าวเหนียวนาปี

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

คำนำ

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร ได้ดำเนินการโครงการบริหารจัดการเขตเกษตรเศรษฐกิจสินค้าเกษตรที่สำคัญ (Zoning) ปี 2560 โดยมีการบูรณาการภายในสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

สำนักวิจัยเศรษฐกิจการเกษตร ร่วมกับ สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรที่ 3 ได้ทำการศึกษาวิเคราะห์อุปสงค์อุปทานและวิถีตลาดสินค้าเกษตร จังหวัดเลย ปี 2560 โดยทำการศึกษาสินค้าเกษตรที่สำคัญ 4 ชนิด คือ ยางพารา มันสำปะหลัง ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ และข้าวเหนียวนาปี เพื่อเป็นข้อมูลในการกำหนดแนวทางการบริหารจัดการสินค้าเกษตรในจังหวัดเลยต่อไป

ทั้งนี้ คณะผู้จัดทำขอขอบคุณเกษตรกร ผู้ประกอบการ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ และเอกชน ที่ให้ความร่วมมือในการประสานงานและให้ข้อมูลเพื่อใช้ในการศึกษาครั้งนี้ให้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

มีนาคม 2560

สารบัญ

	หน้า
สภาพทั่วไป.....	1
1. ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์.....	5
1.1 สถานการณ์การผลิต.....	5
1.2 สถานการณ์การตลาด.....	9
1.3 การวิเคราะห์อุปสงค์และอุปทานข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ของจังหวัดเลย.....	13
1.4 ปัญหาและอุปสรรค.....	13
1.5 ข้อเสนอแนะ	14
2. มันสำปะหลัง.....	15
2.1 สถานการณ์การผลิต.....	15
2.2 สถานการณ์การตลาด.....	17
2.3 การวิเคราะห์อุปสงค์และอุปทานมันสำปะหลังของจังหวัดเลย.....	19
2.4 ปัญหาและอุปสรรค.....	21
2.5 ข้อเสนอแนะ	21
3. ยางพารา.....	22
3.1 สถานการณ์การผลิต.....	22
3.2 สถานการณ์การตลาด.....	24
3.3 การวิเคราะห์อุปสงค์และอุปทานยางพาราของจังหวัดเลย.....	27
3.4 ปัญหาและอุปสรรค.....	28
3.5 ข้อเสนอแนะ	28
4. ข้าวเหนียวนาปี 2559/60.....	29
4.1 สถานการณ์การผลิต.....	29
4.2 สถานการณ์การตลาด.....	31
4.3 การวิเคราะห์อุปสงค์และอุปทานข้าวเหนียวนาปีของจังหวัดเลย.....	33
4.4 ปัญหาและอุปสรรค.....	34
4.5 ข้อเสนอแนะ	34

อาณาเขต

ทิศเหนือ ติดต่อกับประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวโดยมีแม่น้ำโขงยาว 71 กม. และแม่น้ำเหือง 123 กม. (รวม 194 กม.) เป็นเส้นกั้นเขตแดน

ทิศตะวันตก ติดต่อกับ เทือกเขาเพชรบูรณ์ อำเภอหล่มเก่า จังหวัดเพชรบูรณ์ อำเภอนครไทย อำเภอชาติตระการ จังหวัดพิษณุโลก

ทิศตะวันออก ติดต่อกับ อำเภอสังขม จังหวัดหนองคาย อำเภอน้ำโสม อำเภอศรีบุญเรือง จังหวัดอุดรธานี อำเภอสุวรรณคูหา อำเภอนากลาง และ อำเภอนาวัง จังหวัดหนองบัวลำภู

ทิศใต้ ติดต่อกับอำเภอน้ำหนาว จังหวัดเพชรบูรณ์ อำเภอภูผาม่าน อำเภอสีชมพู จังหวัดขอนแก่น

สภาพภูมิประเทศ

จังหวัดเลยตั้งอยู่บนพื้นที่ราบสูงโคราช หรือที่เรียกกันว่า แอ่งสกลนคร ลักษณะภูมิประเทศส่วนใหญ่เป็นทิวเขาในแนวทิวทิศเหนือใต้ และจะมีพื้นที่ราบลุ่มระหว่างหุบเขาที่ไม่ใหญ่มากนัก สลับกันอยู่ในแนวเทือกเขา โดยทั่วไปของจังหวัดเลย มีภูเขาล้อมรอบตัวเมือง ลักษณะเป็นแอ่งกระทะสูงจากระดับน้ำทะเล เฉลี่ยประมาณ 250 เมตร ณ สถานีอุตุนิยมวิทยา ซึ่งสามารถแบ่งลักษณะภูมิประเทศออกเป็น 3 เขต ดังนี้ คือ

(1) **เขตภูเขาสูง** ทางด้านทิศตะวันตกทั้งหมด เริ่มตั้งแต่อำเภอภูกระดึงขึ้นไปอำเภอภูหลวง อำเภอภูเรือ อำเภอท่าลี่ และเขตอำเภอด่านซ้ายและอำเภอนาแห้วทั้งหมด มีความสูงตั้งแต่เฉลี่ย 600 เมตรจากระดับน้ำทะเล

(2) **เขตที่ราบเชิงเขา** ได้แก่ บริเวณตอนใต้และตะวันออกของจังหวัด ได้แก่ อำเภอนาดัง อำเภอปากชม และพื้นที่บางส่วนในเขตอำเภอภูกระดึงและกิ่งอำเภอภูหลวงเป็นเขตที่ไม่ค่อยมีภูเขาสูงนัก มีที่ราบเชิงเขาพอที่จะทำการเพาะปลูกได้ มีประชาชนหนาแน่นปานกลาง

(3) **เขตที่ราบลุ่ม** มีพื้นที่น้อยมากในตอนกลางของจังหวัดคือ ลุ่มน้ำเลย ลุ่มน้ำโขง ได้แก่ บริเวณอำเภอวังสะพุง อำเภอเมือง อำเภอเชียงคาน เป็นเขตที่ทำการเกษตรได้ดี มีประชากรหนาแน่นมากกว่าเขตอื่น

ภูมิประเทศส่วนใหญ่ เป็นเทือกเขาในแนวทิศเหนือใต้โดยมีที่ราบลุ่มระหว่างหุบเขา ขนาดไม่ใหญ่มากนักสลับอยู่แนวเทือกเขาเหล่านั้น หินที่พบในบริเวณนี้ส่วนใหญ่มีอายุมาก และพบหินยุคโคราช บริเวณเขายอดราบอยู่บนหินเหล่านี้ เช่น ภูผาจิตภูกระดึง ภูหลวง ภูหอ ภูซัด ภูเมียง (อำเภอ นาแห้ว) เนื่องจากชั้นหินเกือบทั้งหมดวางอยู่แนวเหนือ – ใต้ จึงควบคุมให้เกิดที่ราบลุ่มระหว่างหุบเขาและทิศทางแนวเหนือใต้ด้วย แม่น้ำเลยจึงไหลจากใต้ขึ้นเหนือ

สภาพภูมิอากาศ

จังหวัดเลย อยู่ใต้อิทธิพลของลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ และลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ ช่วงเดือน มิถุนายน – ตุลาคม จะมีลมมรสุมหรือแนวปะทะโซนร้อน (Inter Tropical Convergence Zone: ITCZ) พาดผ่าน ทำให้มีฝนตกติดต่อกันหลายวัน และบางครั้งจะมีพายุหมุนเขตร้อน (Tropical Cyclone) เคลื่อนพาดผ่าน เป็นครั้งคราว ซึ่งจะมีฝนตกหนัก ปริมาณน้ำฝน 5 ปี ย้อนหลังเฉลี่ย 1,228 มม. จำนวนวันฝนตกเฉลี่ย 125 วัน ต่อปี ในปี 2548 ฝนตกน้อยสุดวัดได้ 1,098.5 มม. และ ในปี 2552 ฝนตกมากที่สุดวัดได้ 1,347 มม. ณ อำเภอเมืองเลย ปี 2551 มีจำนวนวันที่ฝนตกมากที่สุด 135 วัน อุณหภูมิสูงสุด วัดได้ 43.5 องศาเซลเซียส (25 เมษายน 2517) และ อุณหภูมิต่ำสุดวัดได้ - 1.3 องศาเซลเซียส (2 มกราคม 2517) อุณหภูมิเฉลี่ยตลอดทั้งปีอยู่ที่ประมาณ 26.1 องศาเซลเซียส และจะมีอุณหภูมิที่หนาวจัดในช่วงระหว่างเดือนธันวาคม-มกราคม โดยช่วง 12 ปีที่ผ่านมา อุณหภูมิต่ำสุดประมาณ 2.7 องศาเซลเซียส (พ.ศ. 2542) อุณหภูมิสูงสุดประมาณ 42.5 องศาเซลเซียส (พ.ศ. 2541)

ข้อมูลภูมิอากาศของจังหวัดเลย (พ.ศ. 2504-2533)													
เดือน	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.	ทั้งปี
อุณหภูมิสูงสุดเฉลี่ย C (F)	29 (84)	32 (90)	34 (93)	35 (95)	33 (91)	32 (90)	32 (90)	31 (88)	31 (88)	30 (86)	29 (84)	28 (82)	31.3 (88.4)
อุณหภูมิต่ำสุดเฉลี่ย C (F)	13 (55)	16 (61)	19 (66)	21 (70)	23 (73)	23 (73)	23 (73)	23 (73)	22 (72)	21 (70)	18 (64)	14 (57)	19.7 (67.4)
หยาดน้ำฟ้า มม. (นิ้ว)	6 (0.24)	17 (0.67)	37 (1.46)	95 (3.74)	213 (8.39)	164 (6.46)	159 (6.26)	177 (6.97)	226 (8.9)	117 (4.61)	17 (0.67)	3 (0.12)	1,231 (48.46)

ประชากรในจังหวัด

 หมายถึงจำนวนประชากรได้เพิ่มขึ้นเมื่อเทียบกับปีก่อน

 หมายถึงจำนวนประชากรได้ลดลงเมื่อเทียบกับปีก่อน

อันดับ (ปี ล่าสุด)	อำเภอ	สิงหาคม พ.ศ. 2558	พ.ศ. 2557	พ.ศ. 2556	พ.ศ. 2555	พ.ศ. 2554	พ.ศ. 2553	พ.ศ. 2552	พ.ศ. 2551
1	เมืองเลย	123,506	123,282	122,916	121,562	120,512	119,968	119,139	118,743
2	วังสะพุง	111,478	111,480	111,143	111,191	110,618	110,398	109,944	109,424
3	เชียงคาน	60,267	60,251	60,283	60,192	59,890	59,923	59,702	59,493
4	ด่านซ้าย	51,427	51,322	51,086	50,933	50,743	51,147	51,237	51,061
5	ผาขาว	41,776	41,742	41,530	41,460	41,124	41,040	40,899	40,600
6	ปากชม	41,001	40,851	40,647	40,308	39,823	39,542	39,103	38,889
7	เอราวัณ	34,745	34,712	34,539	34,555	34,312	34,278	34,087	34,080
8	ภูกระดึง	34,400	34,337	34,199	34,185	34,019	34,032	33,775	33,722
9	ท่าลี่	27,758	27,760	27,730	27,710	27,549	27,460	27,296	27,346
10	นาด้วง	26,161	26,160	26,087	26,057	25,832	25,744	25,686	25,723
11	หนองหิน	24,821	24,797	24,625	24,482	24,274	24,210	23,965	23,796
12	ภูหลวง	24,606	24,524	24,357	24,218	23,943	23,745	23,569	23,379
13	ภูเรือ	21,957	21,844	21,665	21,572	21,343	21,281	21,182	21,051
14	นาแห้ว	11,477	11,451	11,398	11,362	11,298	11,298	11,196	11,116
	รวม	635,380	634,513	632,205	629,787	624,920	624,066	620,780	618,423

ผลการศึกษา
อุปสงค์-อุปทาน (Demand & Supply)
สินค้าเกษตรสำคัญของจังหวัดเลย

1. ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์

1.1 สถานการณ์การผลิต

ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์เป็นพืชเศรษฐกิจที่จัดอยู่ในกลุ่มพืชที่ผลิตเพื่อใช้ภายในประเทศและมีบทบาทสำคัญยิ่งต่อภาคปศุสัตว์ ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ เป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญอีกชนิดหนึ่งของจังหวัดเลย โดยปัจจุบันแนวโน้มพื้นที่เพาะปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ของจังหวัดมีพื้นที่ลดลงอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากเกษตรกรนิยมหันไปปลูกพืชชนิดอื่นทดแทน ได้แก่ อ้อยโรงงาน มันสำปะหลัง และกล้วยน้ำว้า เพราะให้ผลตอบแทนที่ดีกว่า และต้นทุนการดูแลที่ต่ำกว่า แต่อย่างไรก็ตาม ศักยภาพของผู้ประกอบการค้าพืชไร่ของจังหวัดเลย สามารถที่จะรองรับผลผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ของจังหวัดได้ โดยผลผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์จะดำเนินการปรับปรุงให้ได้คุณภาพดีขึ้น ก่อนจำหน่ายให้กับโรงงานอาหารสัตว์ และผู้ส่งออกต่อไป

พื้นที่ปลูกส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ราบและเชิงเขา แหล่งปลูกที่สำคัญอยู่ในอำเภอด่านซ้าย ปากชม เมืองเลย และเชียงคาน พันธุ์ที่เกษตรกรนิยมปลูกเป็นพันธุ์ลูกผสมที่ได้รับการส่งเสริมจากบริษัทเอกชน ได้แก่ CP801, CP888, Pioneer 4546, New KKK CP, Pioneer B80, DK 9955 เป็นต้น

ในช่วงปี 2555-2559 จังหวัดเลยมีเนื้อที่เพาะปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ลดลงจาก 762,355 ไร่ ในปี 2555 เป็น 576,615 ไร่ ในปี 2559 หรือลดลงเฉลี่ยร้อยละ 6.82 ต่อปี ในขณะที่เนื้อที่เก็บเกี่ยวลดลงจาก 751,371 ไร่ ในปี 2555 เป็น 596,252 ไร่ ในปี 2559 หรือลดลงเฉลี่ยร้อยละ 6.75 ต่อปี ผลผลิตทั้งหมดลดลงจาก 503,275 ตัน ในปี 2555 เป็น 368,572 ตัน ในปี 2559 หรือลดลงเฉลี่ยร้อยละ 7.82 ต่อปี และผลผลิตเฉลี่ยลดลงจาก 660 กิโลกรัมต่อไร่ ในปี 2555 เป็น 639 กิโลกรัมต่อไร่ ในปี 2559 หรือลดลงเฉลี่ยร้อยละ 1.08 ต่อปี (ตารางที่1)

ตารางที่ 1 เนื้อที่ปลูก ผลผลิต ผลผลิตต่อไร่ ในช่วงปี 2555-2559 จังหวัดเลย

ปี	เนื้อที่เพาะปลูก (ไร่)	เนื้อที่เก็บเกี่ยว (ไร่)	ผลผลิตทั้งหมด (ตัน)	ผลผลิตต่อไร่ ปลูก (กก.)	ผลผลิตต่อไร่ เก็บ (กก.)
2555	762,355	751,371	503,275	660	670
2556	680,282	669,042	447,397	658	669
2557	627,446	627,446	439,923	701	701
2558	586,882	579,188	369,690	630	638
2559	576,615	569,252	368,572	639	647
อัตราเพิ่ม (%)	-6.82	-6.75	-7.82	-1.08	-1.17

แหล่งที่มา: ศูนย์สารสนเทศการเกษตร

ปี 2558 จังหวัดเลย มีเนื้อที่เพาะปลูกรวม 586,882 ไร่ เนื้อที่เก็บเกี่ยว 579,188 ไร่ มีผลผลิต 369,690 ตัน ผลผลิตเฉลี่ย 630 กิโลกรัมต่อไร่ ณ ความชื้น 14.5% (ตาราง 2-3) ในแต่ละปีการผลิตเกษตรกร จะทำการเพาะปลูกข้าวโพด 2 รุ่น แหล่งเพาะปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ รุ่น 1 ที่สำคัญของจังหวัดเลย ได้แก่ อำเภอด่านซ้าย อำเภอปากชม อำเภอเชียงคาน อำเภอภูเรือ และอำเภอนาแห้ว ซึ่งมีเนื้อที่เพาะปลูก 204,091 ไร่ 111,917 ไร่ 49,347 ไร่ 39,789 ไร่ และ 37,805 ไร่ ตามลำดับ และแหล่งเพาะปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ รุ่น 2 ที่สำคัญของจังหวัดเลย ได้แก่ อำเภอเมืองเลย อำเภอเชียงคาน อำเภอปากชม และ อำเภอนาดูน ซึ่งมีเนื้อที่เพาะปลูก 6,008 ไร่ 4,899 ไร่ 3,959 ไร่ และ 3,056 ไร่ 37,805 ไร่ ตามลำดับ (ตาราง 2-3) อย่างไรก็ตาม อำเภอที่ให้ผลผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์มากที่สุด 5 อันดับแรก ในปี 2558/59 ได้แก่ อำเภอด่านซ้าย 126,953 ตัน อำเภอปากชม 69,546 ตัน อำเภอเชียงคาน 32,193 ตัน อำเภอภูเรือ 25,364 ตัน และอำเภอนาแห้ว 24,776 ตัน ซึ่งมีผลผลิตเฉลี่ย 622 กิโลกรัมต่อไร่ 621 กิโลกรัมต่อไร่ 652 กิโลกรัมต่อไร่ 637 กิโลกรัมต่อไร่ และ 655 กิโลกรัมต่อไร่ ตามลำดับ (ตารางที่ 2)

ตารางที่ 2 ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ รุ่น1 : เนื้อที่ปลูก ผลผลิต ผลผลิตต่อไร่ รายอำเภอ จังหวัดเลย ปี 2558

อำเภอ	เนื้อที่เพาะปลูก (ไร่)	เนื้อที่เก็บ เกี่ยว(ไร่)	ผลผลิต ทั้งหมด(ตัน)	ผลผลิตต่อไร่(กก.) 14.5%	
				ปลูก	เก็บ
จังหวัดเลย	562,075	554,685	353,864	630	638
ด่านซ้าย	204,091	200,558	126,953	622	633
ปากชม	111,917	110,918	69,546	621	627
เชียงคาน	49,347	48,704	32,193	652	661
ภูเรือ	39,789	39,446	25,364	637	643
นาแห้ว	37,805	37,596	24,776	655	659
ภูหลวง	34,506	34,214	22,718	658	664
เมืองเลย	29,864	29,373	18,094	606	616
นาด้วง	21,597	21,297	13,524	626	635
วังสะพุง	14,782	14,583	9,173	621	629
เอราวัณ	6,099	6,030	3,974	652	659
ผาขาว	4,893	4,850	3,007	615	620
ท่าลี่	4,279	4,020	2,533	592	630
ภูกระดึง	2,510	2,500	1,618	645	647
หนองหิน	596	596	391	656	656

แหล่งที่มา: กรมส่งเสริมการเกษตร (เกษตรจังหวัดและเกษตรอำเภอในจังหวัดเลย) และ
สนง.เศรษฐกิจการเกษตร (ศูนย์สารสนเทศการเกษตร และ สนง.เศรษฐกิจการเกษตรที่3)

ตารางที่ 3 ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ รุ่น 2 : เนื้อที่ปลูก ผลผลิต ผลผลิตต่อไร่ รายอำเภอ จังหวัดเลย ปี 2558

อำเภอ	เนื้อที่เพาะปลูก (ไร่)	เนื้อที่เก็บ เกี่ยว(ไร่)	ผลผลิต ทั้งหมด(ตัน)	ผลผลิตต่อไร่(กก.) 14.5%	
				ปลูก	เก็บ
จังหวัดเลย	24,807	24,503	15,826	638	646
เมืองเลย	6,008	5,912	3,813	635	645
เชียงคาน	4,899	4,849	3,195	652	659
ปากชม	3,959	3,913	2,547	643	651
นาด้วง	3,056	3,012	1,889	618	627
วังสะพุง	2,703	2,661	1,708	632	642
ด่านซ้าย	1,355	1,329	912	673	686
ผาขาว	630	630	392	622	622
เอราวัณ	587	587	363	618	618
นาแห้ว	453	453	284	627	627
ภูกระดึง	376	376	235	625	625
ภูหลวง	367	367	232	632	632
ท่าลี่	256	256	156	609	609
ภูเรือ	148	148	94	635	635
หนองหิน	10	10	6	600	600

แหล่งที่มา: กรมส่งเสริมการเกษตร (เกษตรจังหวัดและเกษตรอำเภอในจังหวัดเลย) และ สนง.เศรษฐกิจการเกษตร (ศูนย์สารสนเทศการเกษตร และ สนง.เศรษฐกิจการเกษตรที่3)

เกษตรกรที่ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์บนพื้นที่ลาดชันหรือเชิงเขามักจะปลูกได้เพียงปีละ 1 ครั้ง โดยจะเริ่มเตรียมพื้นที่ตั้งแต่เดือนมีนาคม-เมษายน สำหรับเกษตรกรที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ราบใกล้แหล่งน้ำจะมีโอกาสปลูกข้าวโพดได้ 2 รุ่น โดยปลูกครั้งแรกในช่วงฤดูฝน คือ ช่วงเดือนเมษายน และเก็บเกี่ยวผลผลิตในเดือนกรกฎาคม การเพาะปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ครั้งที่สอง ปลูกช่วงปลายเดือนกรกฎาคมถึงต้นสิงหาคม และเก็บเกี่ยวในเดือนพฤศจิกายน เกษตรกรบางรายปลูกในช่วงฤดูแล้ง ซึ่งมีปริมาณไม่มาก โดยการเพาะปลูกจะเริ่มในเดือนธันวาคม และเก็บเกี่ยวในช่วงเดือนมีนาคมถึงเดือนเมษายนของปีถัดไป ดังนั้นผลผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ในจังหวัดเลยจะออกสู่ตลาดมากในช่วงเดือน กันยายน ถึง ธันวาคม ประมาณร้อยละ 24.41, 31.14, 19.88, และ 10.13

ตามลำดับ และในช่วงเดือนมิถุนายนของทุกปีจะมีผลผลิตออกสู่ตลาดน้อยมากเนื่องจากเป็นช่วงฤดูฝน เกษตรกรจะเลี่ยงการปลูกให้ผลผลิตออกสู่ตลาดในช่วงนี้เพื่อหลีกเลี่ยงฝนและเชื้อรา โดยข้อมูลร้อยละผลผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ออกสู่ตลาดของจังหวัดเลย ปรากฏตามตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ประมาณการร้อยละผลผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ออกสู่ตลาดรายเดือน ของจังหวัดเลย

เดือน	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.
ร้อยละ	0.00	0.73	3.93	24.41	31.14	19.88	10.13	2.76	1.46	2.26	2.67	0.63

ที่มา: สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรที่ 3 จังหวัดอุดรธานี

1.2 สถานการณ์การตลาด

1.2.1 ลักษณะการซื้อขาย/โครงสร้างตลาด

ลักษณะการขายผลผลิตแบ่งได้ 2 ลักษณะคือ เมื่อเก็บเกี่ยวได้แล้ว เกษตรกรจะหักฝักและเก็บข้าวโพดเอาไว้ให้แห้งสนิท แต่ในรายที่ไม่มีที่เก็บ จะทิ้งข้าวโพดให้แห้งสนิทคาต้น ลักษณะการขายเช่นนี้เรียกว่าการขายแห้ง อีกประเภทเรียกว่าการขายสด โดยหักข้าวโพดขายทันทีที่ผลผลิตสามารถเก็บเกี่ยวได้และขายข้าวโพดในขณะที่ยังมีความชื้นสูง ผลผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์จะจำหน่ายในลักษณะคละ ไม่มีการจัดชั้นคุณภาพสินค้า หลังจากนั้นผลผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์จะถูกส่งไปยังตลาดระดับภูมิภาค และตลาดส่งออกต่อไป แหล่งรับซื้อข้าวโพดในจังหวัดเลย มีจำนวน 28 แห่ง (สำนักงานพาณิชย์จังหวัดเลย, 2559) แต่อาจจะปรับลดลงในอนาคต เนื่องจากพื้นที่ปลูกลดลง

ตลาดที่สำคัญ ได้แก่ โรงงานอาหารสัตว์ ประมาณร้อยละ 65 (กรุงเทพฯ/พระนครศรีอยุธยา/ลพบุรี/สระบุรี/พิษณุโลก) ผู้ประกอบการส่งออก ประมาณร้อยละ 30 (กรุงเทพฯ/ชลบุรี) ส่วนปริมาณข้าวโพดที่เหลือประมาณร้อยละ 5 ขายให้ฟาร์มสัตว์ในจังหวัด

นอกจากนี้ยังพบว่า การขายผลผลิตให้กับพ่อค้าคนกลาง หรือพ่อค้าท้องถิ่น ยังสามารถแบ่งออกได้ 3 กรณี ดังนี้

1) เกษตรกรที่เป็นลูกไร่จะขายผลผลิตให้กับพ่อค้าที่ให้สินเชื่อ โดยพ่อค้าจะเป็นผู้ให้สินเชื่อโดยตรงทางด้านปัจจัยการผลิต เช่น เมล็ดพันธุ์ ปุ๋ย ยาปราบศัตรูพืช หรือค่าแรงงานเพาะปลูกและเก็บเกี่ยวแก่เกษตรกรตั้งแต่เริ่มแรกเพาะปลูก ซึ่งจะเรียกว่า “ลูกไร่” และเมื่อถึงฤดูการเก็บเกี่ยว เกษตรกรต้องนำผลผลิตมาจำหน่ายให้กับพ่อค้าที่ให้สินเชื่อโดยตรง ซึ่งพ่อค้าจะหักในส่วนที่เป็นต้นทุนทั้งหมดพร้อมดอกเบี้ย ส่วนที่เหลือเกษตรกรได้รับไป ราคาที่เกษตรกรขายได้จะต่ำกว่าราคาท้องตลาดทั่วไป

2) พ่อค้าท้องถิ่นที่มีเครื่องสีจะทำการรับซื้อผลผลิต โดยนำเครื่องสีไปบริการถึงไร่แล้วหักค่าสี และจะหักค่าขนส่งตามระยะทางเฉลี่ยค่าขนส่งจากไร่ถึงโกดังหรือไซโลของผู้รับซื้อ หากระยะทางไกลการคมนาคมไม่สะดวกโดยเฉพาะพื้นที่ปลูกที่อยู่บนภูเขาสูง ซึ่งจะต้องใช้รถแทรกเตอร์ขนส่งลงมาในพื้นที่ราบ

หลังจากนั้นใช้รถบรรทุกขนส่งไปโกดังหรือไซโลของพ่อค้า ราคาที่เกษตรกรขายได้จะหักค่าสีและค่าขนส่ง หรือเกษตรกรบางรายที่มีรถเป็นของตัวเองอาจจะจ้างหัวสีมาเพื่อสีข้าวโพดอย่างเดียว แล้วขนข้าวโพดไปขายที่ลานรับซื้อหรือไซโลเอง

3) เกษตรกรจะนำผลผลิตไปขายเองที่ร้านรับซื้อฟืชไร่หรือลานรับซื้อ ซึ่งเกษตรกรจะต้องเสียค่าขนส่งเอง ราคาที่เกษตรกรขายได้จะสูงกว่า กรณีที่ 1 และกรณีที่ 2

อย่างไรก็ตาม ผู้ที่มีอำนาจในการกำหนดราคาของข้าวโพดเลี้ยงสัตว์นั้น จะเป็นโรงงานอุตสาหกรรมแปรรูป และโรงงานผลิตอาหารสัตว์เป็นส่วนใหญ่ ซึ่งในประเทศไทยมีเพียงไม่กี่บริษัทเท่านั้น ทำให้การซื้อขายข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ในประเทศไทยใกล้เคียงกับการซื้อขายแบบผูกขาดมากขึ้นทุกที ทำให้เกษตรกรเป็นผู้ที่ได้รับความเดือดร้อนมากที่สุดหากราคผลผลิตในปีนั้นมีราคาต่ำ

1.2.2 วิถีตลาด (Marketing Channel)

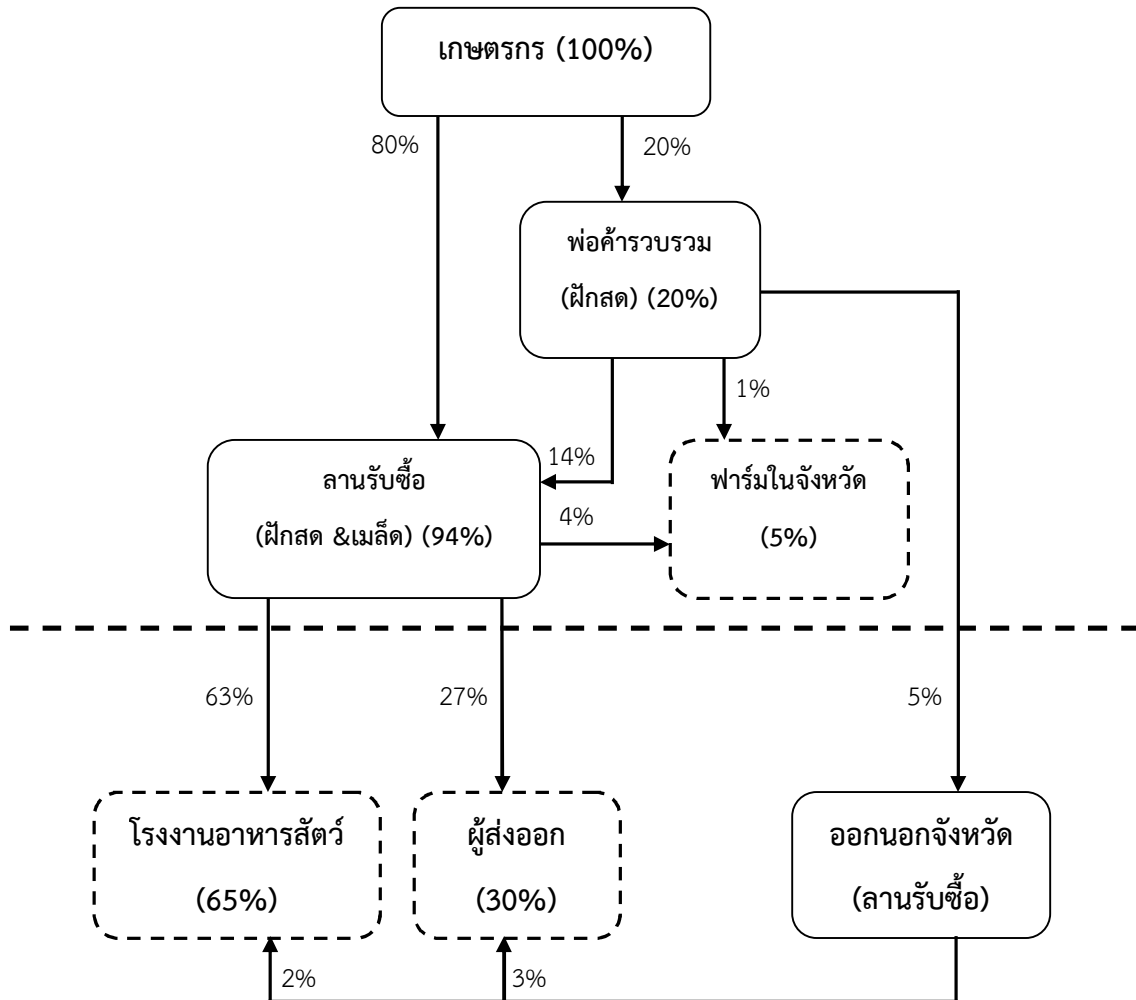
1) เกษตรกร ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ที่เกษตรกรผลิตได้จะขายให้กับพ่อค้ารวบรวม และลานรับซื้อในท้องถิ่น

2) พ่อค้ารวบรวม จะรวบรวมข้าวโพดเลี้ยงสัตว์โดยตรงจากเกษตรกร แล้วขายให้กับลานรับซื้อในท้องถิ่นและแหล่งอื่นๆทั้งในและนอกจังหวัด

3) ลานรับซื้อ จะรับซื้อข้าวโพดเลี้ยงสัตว์โดยตรงจากเกษตรกร พ่อค้ารวบรวม แล้วขายให้โรงงานผลิตอาหารสัตว์ เช่น เครือเจริญโภคภัณฑ์ (จังหวัดขอนแก่น และจังหวัดนครราชสีมา), เบทาโกร (จังหวัดลพบุรี), และสหฟาร์ม หรือขายให้ผู้ส่งออกแถวจังหวัดอยุธยา หรือ จังหวัดชลบุรี และบางส่วนขายให้กับฟาร์มเลี้ยงสัตว์ในจังหวัด

จากการสำรวจวิถีการตลาดข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ตามแผนภาพที่ 1 จะเห็นได้ว่า ผลผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ของจังหวัดเลย ประมาณร้อยละ 80 เกษตรกรจะจำหน่ายให้แก่ลานรับซื้อ และพ่อค้ารวบรวม ร้อยละ 20 ในขณะที่ลานรับซื้อและพ่อค้ารวบรวมจะขายผลผลิตไปที่ฟาร์มในจังหวัด ร้อยละ 5 สำหรับพ่อค้ารวบรวมจะส่งผลผลิตบางส่วนไปยังลานรับซื้อ ร้อยละ 14 และฟาร์มในจังหวัด ร้อยละ 1 โดยลานรับซื้อจะส่งผลผลิตต่อไปยังโรงงานอาหารสัตว์นอกจังหวัด ร้อยละ 63 และ ผู้ส่งออก ร้อยละ 27 นอกจากนี้พ่อค้ารวบรวมจะขายผลผลิตประมาณร้อยละ 5 ให้แก่ลานรับซื้อที่อยู่นอกจังหวัด เพื่อสีเป็นเมล็ดและส่งขายให้กับโรงงานอาหารสัตว์หรือผู้ส่งออกต่อไป

แผนภาพที่1 วิธีตลาดข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ จังหวัดเลย

ที่มา: จากการสำรวจ

ตารางที่ 5 ประมาณการผลิตและความต้องการใช้ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ในจังหวัดเลย ปี 2560

รายการ	ปี 2560												
	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	รวม
1) ด้านซัพพลาย	11,966	5,506	14,485	89,968	114,773	73,272	37,336	10,173	5,381	8,330	9,841	2,322	383,353
1.1 ผลผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์จังหวัด	-	2,691	14,485	89,968	114,773	73,272	37,336	10,173	5,381	8,330	9,841	2,322	368,572
1.2 นำเข้า/ซื้อจากจังหวัดอื่น													-
1.3 นำเข้าจากต่างประเทศ	11,966	2,815											14,781
2) ด้านติมานด์	11,966	5,506	14,485	89,968	114,773	73,272	37,336	10,173	5,381	8,330	9,841	2,322	383,353
2.1 ความต้องการเบื้องต้น	1,536	1,536	1,536	1,536	1,536	1,536	1,536	1,536	1,536	1,536	1,536	1,536	18,429
2.1.1 พอค้ารวบรวม													-
2.1.2 สหกรณ์													-
2.1.3 ฟาร์มเลี้ยงสัตว์	1,536	1,536	1,536	1,536	1,536	1,536	1,536	1,536	1,536	1,536	1,536	1,536	18,429
2.1.4 ไซโล													-
2.1.5 อื่นๆ													-
2.2 กลุ่มผู้เลี้ยงสัตว์ปศุสัตว์													-
2.3 ส่งออกไปนอกจังหวัด	7,301	2,779	9,064	61,903	79,266	50,215	25,060	6,046	2,692	4,756	5,814	550	255,447
2.4 ส่งออกไปต่างประเทศ	3,129	1,191	3,885	26,530	33,971	21,521	10,740	2,591	1,154	2,038	2,492	236	109,477
3) ผลผลิตส่วนเกิน/ขาด (3) = 1) - 2)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

ที่มา : จากการสำรวจ

1.3 การวิเคราะห์อุปสงค์และอุปทานข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ของจังหวัดเลย

1.3.1 อุปสงค์ (Demand) ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ในจังหวัดเลย

ปี 2560 คาดว่ามีความต้องการใช้ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์สำหรับเป็นวัตถุดิบของฟาร์มเลี้ยงสัตว์ในจังหวัดเลย ประมาณ 18,429 ตันต่อปี และมีการส่งออกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ไปจังหวัดอื่นๆ ประมาณ 255,447 ตันต่อปี รวมทั้งส่งออกต่างประเทศอีกประมาณ 109,477 ตันต่อปี ดังนั้นจึงมีอุปสงค์ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์รวมทั้งสิ้น 383,353 ตันต่อปี

1.3.2 อุปทาน (Supply) ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ในจังหวัดเลย

ปี 2560 คาดว่าจังหวัดเลยผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ได้ประมาณ 368,572 ตันต่อปี และนำเข้าจากต่างประเทศอีกประมาณ 14,781 ตันต่อปี รวมอุปทานทั้งหมดประมาณ 383,353 ตันต่อปี

จากการศึกษาอุปสงค์และอุปทานข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ในจังหวัดเลย พบว่าการผลิตและการใช้ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ในจังหวัดเลยนั้นมีความสมดุล แม้ว่าจะมีอุปทานมากกว่าอุปสงค์ในจังหวัด แต่ผลผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ที่ผลิตได้ทั้งหมดส่วนใหญ่จะส่งออกนอกจังหวัด มีใช้ในจังหวัดเพียงเล็กน้อย อย่างไรก็ตาม แม้ว่าจะมีการนำเข้าข้าวโพดเลี้ยงสัตว์จากต่างประเทศ แต่ผลผลิตในส่วนนี้ก็ถูกส่งออกไปนอกจังหวัดหรือส่งออกเช่นเดียวกัน ทำให้ผลผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ส่วนใหญ่ของจังหวัดเลยกระจายออกไปนอกจังหวัดจนหมด (ตารางที่ 5)

1.4 ปัญหาและอุปสรรค

1.4.1 ด้านการผลิต

1) ภาพรวมพื้นที่ปลูกทั้งจังหวัดมีแนวโน้มลดลงอีกประมาณ ร้อยละ 20-30 ในปีต่อไป เนื่องจากเกษตรกรหันไปปลูกพืชที่ได้ผลตอบแทนดีกว่า ได้แก่ อ้อยโรงงาน กล้ายน้ำว่า และมันสำปะหลัง โดยเฉพาะโซนด้านล่างของจังหวัดพื้นที่ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ลดลงแบบสิ้นเชิง เนื่องจาก ปี 2556-2557 มีโรงงานน้ำตาลเข้ามาในจังหวัดเลย ทำให้พื้นที่ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ลดลงในพื้นที่รัศมีของโรงงานน้ำตาล เนื่องจากเกษตรกรเปลี่ยนไปปลูกอ้อยแทน ได้แก่ อำเภอวังสะพุง

2) ต้นทุนการผลิตสูง เช่น เมล็ดพันธุ์ ปุ๋ย และยาฆ่าหญ้า

3) ปัญหาภัยแล้ง เนื่องจากสภาพพื้นที่ภายในจังหวัดเลยส่วนใหญ่เป็นภูเขาสูงสลับซับซ้อน มีพื้นที่ราบเพียงเล็กน้อย ทำให้การชลประทานในจังหวัดเลย จะเน้นการพัฒนาโครงการขนาดเล็กและสามารถพัฒนาได้ในเขตทางทิศตะวันออกและทิศใต้ของจังหวัดเท่านั้น ทำให้บางพื้นที่ปลูกข้าวโพดได้เพียงปีละ 1 ครั้งเท่านั้น

4) ปัญหาเอกสารสิทธิ เนื่องจากเกษตรกรบางส่วนปลูกตามเชิงเขา จะไม่มีเอกสารสิทธิ และพ่อค้าจะไม่รับซื้อ เพราะมีผลกระทบต่อการขายของผู้ส่งออก หากเป็นข้าวโพดที่ปลูกในที่ดินไม่มีเอกสารสิทธิ จะกระทบทำให้ผู้ผลิตอาหารสัตว์และกลุ่มปศุสัตว์ไม่สามารถส่งออกเนื้อสัตว์ได้ จะทำให้เกิดปัญหาาราคาเนื้อสัตว์ตกต่ำในประเทศได้

1.4.2 ด้านการตลาด

- 1) ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ราคาตกต่ำ
- 2) นโยบายลดภาษีนำเข้าข้าวสาลีจาก 27% เหลือ 0% ทำให้ผู้ประกอบการอาหารสัตว์ไม่ต้องใช้ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ มันสำปะหลัง และปลายข้าว หรือฟิซคาร์โบไฮเดรตมาผสมเป็นอาหารสัตว์อีกต่อไป เนื่องจากสามารถนำมาใช้ทดแทนกันได้ แม้จะกำหนดให้ข้าวสาลีเป็นสินค้าที่ต้องขออนุญาตและต้องปฏิบัติตามมาตรการจัดระเบียบในการนำเข้ามาในราชอาณาจักร พร้อมทั้งกำหนดสัดส่วนการนำเข้าข้าวสาลี ต่อการรับซื้อข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ในประเทศ ในอัตราส่วน 1 : 3 (นำเข้าข้าวสาลี 100 ตัน รับซื้อข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ในประเทศ 300 ตัน) ก็ยังไม่สามารถลดผลกระทบทางด้านราคาได้
- 3) โรงงานอาหารสัตว์มีข้อจำกัดในการรับซื้อหลายอย่างเช่น เม็ดเสียต้องไม่เกินร้อยละ 3 สีต้องสวย เม็ดแต่น้อย ทำให้เกษตรกรบางรายไม่สามารถขายผลผลิตได้ นอกจากนี้ ผู้ประกอบการข้าวโพดต้องใช้เวลารอคิวนานในการนำผลผลิตไปขายให้กับโรงงานอาหารสัตว์ ทำให้มีต้นทุนเพิ่มขึ้น

1.5 ข้อเสนอแนะ

- 1) ส่งเสริมเรื่องราคาเพื่อให้เกษตรกรมั่นใจในผลตอบแทนที่จะได้รับ
- 2) สร้างการเชื่อมโยงระหว่างสมาชิกในกลุ่มที่ชัดเจน จนเกิดเป็นเครือข่ายที่เข้มแข็ง และมียุทธศาสตร์และแนวทางในการพัฒนาที่ชัดเจน ก็อาจมีอำนาจในการต่อรองและเชื่อมโยงกับผู้ส่งออกรายใหญ่เพื่อให้เกิดการค้าที่สร้างความพึงพอใจให้แก่กลุ่มเกษตรกรและผู้แปรรูปรายใหญ่ได้
- 3) การลดต้นทุนการผลิต เกษตรกรรายย่อยรวมกันผลิตเป็นพื้นที่แปลงใหญ่ ใช้เครื่องจักรกลการเกษตรจัดการร่วมกัน

2. มันสำปะหลัง

2.1 สถานการณ์การผลิต

ปี 2559 จังหวัดเลย มีผลผลิตมันสำปะหลังเป็นอันดับที่ 8 ของประเทศ โดยในช่วงปี 2555 – 2559 มีเนื้อที่เพาะปลูกเพิ่มขึ้นจาก 315,896 ไร่ ในปี 2555 เป็น 354,728 ไร่ ในปี 2559 หรือเพิ่มขึ้นเฉลี่ยร้อยละ 3.66 ต่อปี ขณะที่มีเนื้อที่เก็บเกี่ยว เพิ่มขึ้นจาก 311,496 ไร่ ในปี 2555 เป็น 349,315 ไร่ ในปี 2559 หรือเพิ่มขึ้นเฉลี่ยร้อยละ 3.69 ต่อปี และมีผลผลิตเพิ่มขึ้นจาก 1,070,229 ไร่ ในปี 2555 เป็น 1,145,494 ไร่ ในปี 2559 หรือเพิ่มขึ้นเฉลี่ยร้อยละ 2.74 ต่อปี อย่างไรก็ตาม ผลผลิตต่อไร่ของมันสำปะหลังในจังหวัดเลย มีแนวโน้มลดลง เนื่องจากในปี 2558 – 2559 เกิดภาวะภัยแล้ง ทำให้ตั้งแต่ปี 2558 เป็นต้นมา ผลผลิตต่อไร่ ทั้งผลผลิตต่อไร่จากการเพาะปลูกและผลผลิตต่อไร่จากการเก็บเกี่ยวเริ่มลดลง จากเดิมที่เคยมีผลผลิตต่อไร่จากการเพาะปลูกสูงสุดอยู่ที่ 3,405 กิโลกรัมต่อไร่ ในปี 2557 ลดลงเหลือ 3,229 กิโลกรัมต่อไร่ ในปี 2559 และผลผลิตต่อไร่จากการเก็บเกี่ยวสูงสุดอยู่ที่ 3,494 กิโลกรัมต่อไร่ ในปี 2557 ลดลงเหลือ 3,279 กิโลกรัมต่อไร่ ในปี 2559 รายละเอียดปรากฏตามตารางที่ 1

ตารางที่ 1 เนื้อที่เพาะปลูก เนื้อที่เก็บเกี่ยว ผลผลิต และผลผลิตต่อไร่ ของมันสำปะหลังในจังหวัดเลย

ปี	เนื้อที่เพาะปลูก (ไร่)	เนื้อที่เก็บเกี่ยว (ไร่)	ผลผลิต (ตัน)	ผลผลิตต่อไร่ (กก.)	
				เพาะปลูก	เก็บเกี่ยว
2555	315,896	311,496	1,070,229	3,388	3,436
2556	300,658	293,601	983,059	3,270	3,348
2557	302,696	295,064	1,030,816	3,405	3,494
2558	341,718	335,346	1,124,664	3,291	3,354
2559	354,728	349,315	1,145,494	3,229	3,279
อัตราเพิ่ม (%)	3.66	3.69	2.74	-0.89	-0.91

ที่มา : ศูนย์สารสนเทศการเกษตร

จากข้อมูลปี 2558 พบว่า จังหวัดเลย มีเกษตรกรผู้ปลูกมันสำปะหลัง 25,869 ครัวเรือน เกษตรกรถือครองที่ดินเพื่อปลูกมันสำปะหลังเฉลี่ยครัวเรือนละ 13.21 ไร่ (ปี 2558 จังหวัดเลยมีเนื้อที่เพาะปลูก 341,718 ไร่ โดยเป็นเนื้อที่เก็บเกี่ยว 335,346 ไร่ มีผลผลิต 1,124,664 ตัน ผลผลิตต่อไร่จากการเพาะปลูก 3,291 กิโลกรัมต่อไร่ และผลผลิตต่อไร่จากการเก็บเกี่ยว 3,354 กิโลกรัมต่อไร่) ซึ่งแหล่งเพาะปลูกมันสำปะหลังที่สำคัญของจังหวัดเลย ได้แก่ อำเภอเมืองเลย อำเภอท่าลี่ อำเภอปากชม อำเภอเชียงคาน และอำเภอภูเรือ ซึ่งมีเนื้อที่เพาะปลูก 64,102 ไร่ 53,033 ไร่ 38,428 ไร่ 37,999 ไร่ และ 28,623 ไร่ และเป็นเนื้อที่เก็บเกี่ยวได้แล้ว

57,730 ไร่ 53,033 ไร่ 38,428 ไร่ 37,999 ไร่ และ 28,623 ไร่ มีผลผลิต 193,684 ตัน 179,676 ตัน 127,427 ตัน 127,145 ตัน และ 96,746 ตัน มีผลผลิตต่อไร่จากเนื้อที่เพาะปลูกเฉลี่ย 3,021 กิโลกรัมต่อไร่ 3,388 กิโลกรัมต่อไร่ 3,316 กิโลกรัมต่อไร่ 3,346 กิโลกรัมต่อไร่ และ 3,380 กิโลกรัมต่อไร่ ผลผลิตต่อไร่จากเนื้อที่เก็บเกี่ยวเฉลี่ย 3,355 กิโลกรัมต่อไร่ 3,388 กิโลกรัมต่อไร่ 3,316 กิโลกรัมต่อไร่ 3,346 กิโลกรัมต่อไร่ และ 3,380 กิโลกรัมต่อไร่ ตามลำดับ รายละเอียดปรากฏตามตารางที่ 2

ตารางที่ 2 เนื้อที่เพาะปลูก เนื้อที่เก็บเกี่ยว ผลผลิต และผลผลิตต่อไร่ ของมันสำปะหลังในจังหวัดเลย ปี 2558 รายอำเภอ

อำเภอ	เนื้อที่เพาะปลูก (ไร่)	เนื้อที่เก็บเกี่ยว (ไร่)	ผลผลิต (ตัน)	ผลผลิตต่อไร่ (กก.)	
				เพาะปลูก	เก็บเกี่ยว
1. เมืองเลย	64,102	57,730	193,684	3,021	3,355
2. ท่าวาสุกรี	53,033	53,033	179,676	3,388	3,388
3. ปากชม	38,428	38,428	127,427	3,316	3,316
4. เชียงคาน	37,999	37,999	127,145	3,346	3,346
5. ภูเรือ	28,623	28,623	96,746	3,380	3,380
6. อื่นๆ	119,533	119,533	399,986	3,342	3,342
รวม/เฉลี่ย	341,718	335,346	1,124,664	3,291	3,354

ที่มา : ศูนย์สารสนเทศการเกษตร

เกษตรกรจังหวัดเลยนิยมปลูกมันสำปะหลังในช่วงต้นฤดูฝน ประมาณเดือนเมษายนถึงพฤษภาคม เนื่องจากดินมีความชื้น เหมาะสมกับการปลูกมันสำปะหลัง ซึ่งบางครั้งถ้าฝนทิ้งช่วง เกษตรกรจะเริ่มปลูกมันสำปะหลังช้าลงจนเลยถึงเดือนพฤษภาคม และเริ่มเก็บเกี่ยวผลผลิตตั้งแต่เดือนตุลาคมจนกระทั่งถึงเดือนพฤษภาคมของปีถัดไป โดยเกษตรกรจะเร่งเก็บเกี่ยวผลผลิตให้เสร็จภายในเดือนพฤษภาคม และหยุดเก็บเกี่ยวผลผลิตในช่วงเดือนมิถุนายน – กันยายนของทุกปี เนื่องจากเป็นช่วงหน้าฝน มีฝนตกมากจะทำให้หัวมันสำปะหลังได้รับความเสียหาย สำหรับช่วงเวลาผลผลิตมันสำปะหลังของจังหวัดเลยออกสู่ตลาดมาก (ประมาณร้อยละ 8 – 17 ต่อเดือน) จะเริ่มตั้งแต่เดือนธันวาคม – เมษายนของปีถัดไปประมาณร้อยละ 65 ของผลผลิตมันสำปะหลังทั้งหมดของจังหวัดเลย โดยข้อมูลร้อยละผลผลิตมันสำปะหลังออกสู่ตลาดของจังหวัดเลย ปรากฏตามตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ประมาณการร้อยละผลผลิตมันสำปะหลังออกสู่ตลาดรายเดือน ของจังหวัดเลย

เดือน	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.
ร้อยละ	13.1	17.32	16.72	9.98	5.46	4.06	3.97	5.11	5.16	5.07	5.93	8.12

ที่มา : สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรที่ 3 จังหวัดเลย

ผลผลิตมันสำปะหลังของเกษตรกรจังหวัดเลย อยู่ในรูปหัวมันสดเป็นส่วนใหญ่ มีเพียงเล็กน้อยที่ผลิตในรูปของมันเส้น ซึ่งการผลิตมันเส้นนั้นเป็นอุตสาหกรรมแปรรูปขั้นต้น โดยลานมันเส้นที่อยู่ใกล้แหล่งผลิตตามเขตอำเภอต่าง ๆ จะนำหัวมันสดมาแปรรูปเป็นมันเส้น นอกจากนี้ยังมีเกษตรกรบางส่วนนิยมนำหัวมันสดส่งไปที่โรงงานแป้งมันสำปะหลังโดยตรง

2.2 สถานการณ์การตลาด

2.2.1 จำนวนโรงงาน

จากข้อมูลสำนักงานพาณิชย์จังหวัดเลย กระทรวงพาณิชย์ พบว่า จังหวัดเลยมีโรงงานแป้งมันสำปะหลัง เพื่อแปรรูปหัวมันสด จำนวน 1 แห่ง จากการศึกษาพบว่าโรงงานแป้งมันสำปะหลังมีกำลังการผลิตและต้องการหัวมันสดเป็นวัตถุดิบจำนวนมาก ประมาณ 790,000 – 800,000 ตันต่อปี นอกจากนี้ในจังหวัดเลยยังมีลานรับซื้อหัวมันสด เพื่อแปรรูปเป็นมันเส้นจำนวนมาก โดยลานรับซื้อหัวมันสดมีความต้องการหัวมันสดเป็นวัตถุดิบ ประมาณ 450,000 – 500,000 ตันต่อปี

2.2.2 วิถีตลาด (Marketing Channel)

เกษตรกรผู้ปลูกมันสำปะหลังในจังหวัดเลยส่วนใหญ่จะผลิตมันสำปะหลังในรูปหัวมันสดเป็นหลัก คิดเป็นร้อยละ 99 ของผลผลิตมันสำปะหลังทั้งจังหวัด และอีกร้อยละ 1 จะผลิตในรูปมันเส้นสำหรับขายลานมันเส้นเพื่อส่งออกหรือใช้ในอุตสาหกรรมอาหารสัตว์ โดยผลผลิตมันสำปะหลังที่ผลิตได้ในจังหวัดเลยมีทั้งผลิตไว้ใช้ในจังหวัด คิดเป็นร้อยละ 90 และผลิตเพื่อขายออกจังหวัด คิดเป็นร้อยละ 10

ช่องทางการขายหัวมันสดของเกษตรกรมี 3 วิธี ได้แก่

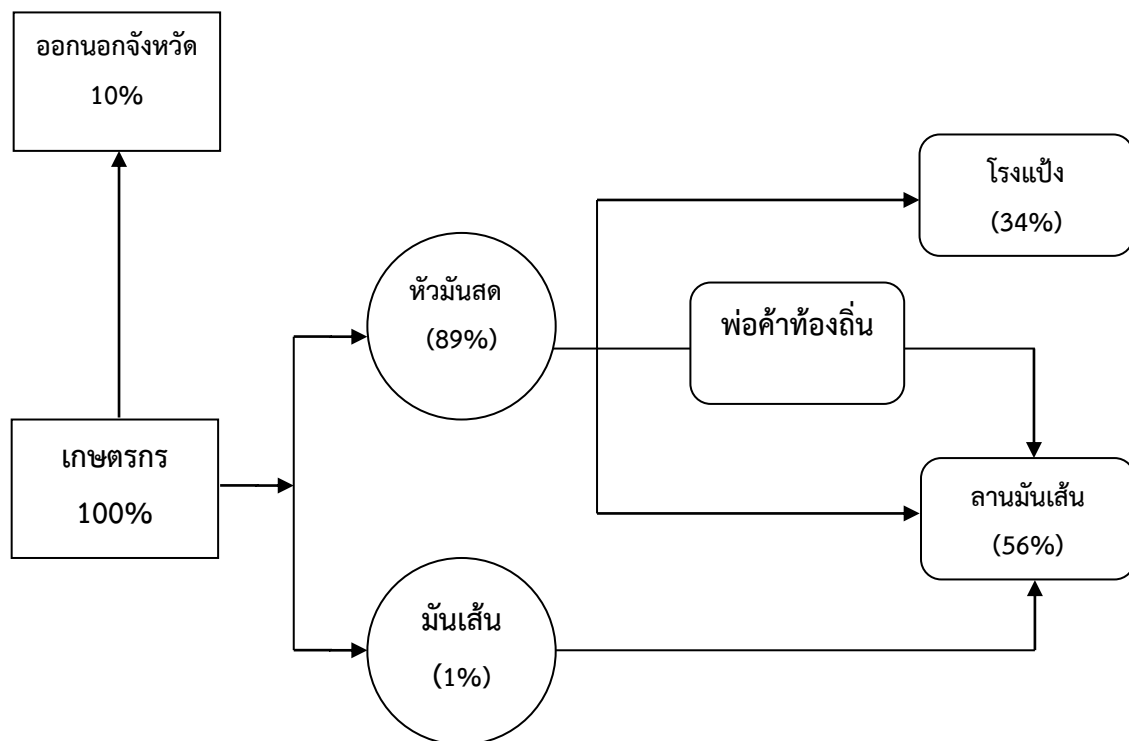
1) เกษตรกรขายหัวมันสดให้แก่ลานมันเส้นในจังหวัดเลย โดยลานมันเส้นจะรับซื้อเป็นหัวมันสดเกรดคละ ซึ่งจะไม่วัดเชื้อแป้งและไม่มีการถอยน้ำหนักการกำหนดราคารับซื้อจะใช้ราคารับซื้อจากโรงงานแป้งมันสำปะหลังเป็นเกณฑ์ ทั้งนี้ มีเกษตรกรขายหัวมันสดในส่วนนี้ประมาณร้อยละ 56 ของผลผลิตมันสำปะหลังทั้งจังหวัด

2) เกษตรกรขายหัวมันสดโดยตรงไปยังโรงงานแป้งมันสำปะหลัง ในอำเภอเชียงคาน ซึ่งโรงงานแป้งมันสำปะหลังจะวัดเชื้อแป้งในหัวมันสด ตั้งราคารับซื้อไว้ที่เชื้อแป้งมาตรฐาน 30 % แล้วตัดทอนราคาตามเชื้อแป้งเปอร์เซ็นต์ละ 0.05 บาทต่อกิโลกรัม โดยมีเกษตรกรขายหัวมันสดในส่วนนี้ประมาณร้อยละ 34 ของผลผลิตมันสำปะหลังทั้งจังหวัด ซึ่งจะเป็นเกษตรกรที่มีอยู่ในพื้นที่ใกล้เคียงกับโรงงานแป้งมันสำปะหลัง

หรือปลูกมันสำปะหลังจำนวนมาก ทำให้สามารถรวบรวมผลผลิตได้ในปริมาณที่มากพอในแต่ละครั้ง เพื่อส่งไปขายยังโรงงานแปงมันสำปะหลังโดยตรง

3) เกษตรกรขายหัวมันสดไปนอกจังหวัด โดยขายให้ลานมันเส้นในจังหวัดใกล้เคียง ได้แก่ ชัยภูมิ นครราชสีมา และอุดรธานี ซึ่งมีเกษตรกรขายหัวมันสดในส่วนี้ประมาณ ร้อยละ 10 ของผลผลิตมันสำปะหลังทั้งจังหวัด เนื่องจากเกษตรกรสามารถเดินทางขนส่งหัวมันสดได้สะดวก โดยรายละเอียดของวิธีการตลาดมันสำปะหลัง และร้อยละของผลผลิตที่ขายไปยังช่องทางการตลาดต่างๆ ปรากฏอยู่ในแผนภาพที่ 1

แผนภาพที่ 1 วิธีการตลาดมันสำปะหลัง จังหวัดเลย

ที่มา : จากการสำรวจ

2.3 การวิเคราะห์อุปสงค์และอุปทานมันสำปะหลังของจังหวัดเลย

จากวิธีการตลาดมันสำปะหลัง จังหวัดเลย ตามแผนภาพที่ 1 จะเห็นได้ว่าผลผลิตหัวมันสดของจังหวัดประมาณ ร้อยละ 10 จะถูกส่งไปขายจังหวัดอื่นๆ อีกร้อยละ 90 จะถูกใช้แปรรูปในจังหวัด โดยเกษตรกรในจังหวัดเลย กว่าร้อยละ 99 จะขายในรูปหัวมันสดเป็นหลัก เพื่อส่งขายให้แก่ลานมันเส้นและโรงงานแป้งมันสำปะหลัง โดยเกษตรกรขายหัวมันสดให้กับลานมันเส้นโดยตรงและขายหัวมันสดให้กับลานมันเส้นโดยผ่านพ่อค้าท้องถิ่น คิดเป็นร้อยละ 56 ขายให้กับโรงแป้ง คิดเป็นร้อยละ 34 มีเกษตรกรเพียงร้อยละ 1 ที่ผลิตในรูปมันเส้น เพื่อขายลานมันเส้นโดยตรง โดยในหัวข้อ 1.3 จะเป็นการวิเคราะห์ความสอดคล้องของปริมาณผลผลิตมันสำปะหลัง (หัวมันสด) ที่ผลิตได้ในจังหวัดเลย กับความต้องการวัตถุดิบของลานมันเส้นและโรงงานแป้งมันสำปะหลังที่ตั้งอยู่ในจังหวัดเลย ซึ่งคำนวณในรูปของหัวมันสด เพื่อให้สามารถคำนวณหาความสมดุลระหว่างอุปทานและอุปสงค์ของมันสำปะหลังในจังหวัดเลย ปริมาณผลผลิตมันสำปะหลังในจังหวัดเลย ประกอบด้วยผลผลิตหัวมันสดที่ผลิตในจังหวัดเลย คิดเป็นร้อยละ 95 และจากการนำเข้าหัวมันสดจากจังหวัดอื่นและจากต่างประเทศ คิดเป็นร้อยละ 5 ผลผลิตหัวมันสดที่ผลิตในจังหวัดเลยในปี 2559/60 ประมาณ 1,100,000 – 1,200,000 ตัน จะออกสู่ตลาดมากในช่วงเดือนธันวาคม – เมษายนของปีถัดไป และมีการนำเข้าหัวมันสดจากจังหวัดอื่น เช่น หนองบัวลำภู เพชรบูรณ์ และพิษณุโลก ในช่วงเดือนธันวาคม – เมษายนของปีถัดไป รวมทั้งมีการนำเข้าหัวมันสดจากประเทศลาวมาก ในช่วงเดือนมกราคม – พฤษภาคม คิดเป็นร้อยละ 5 เนื่องจากผู้ประกอบการเดินเครื่องการผลิตเต็มกำลังการผลิต ทำให้ต้องใช้วัตถุดิบหัวมันสำปะหลังจำนวนมาก ในส่วนของความต้องการใช้ผลผลิตหัวมันสดในจังหวัดเลย กว่าร้อยละ 90 จะนำเข้าโรงงานแปรรูป ได้แก่ ใช้ในลานมันเส้น ประมาณ 790,000 – 800,000 ตันต่อปี คิดเป็นร้อยละ 56 และใช้ในโรงงานแป้งมันสำปะหลัง ประมาณ 450,000 – 500,000 ตันต่อปี คิดเป็นร้อยละ 34 ซึ่งการนำผลผลิตหัวมันสดเข้าโรงงานแปรรูปจะมีความต้องการใช้มากในช่วงเดือนพฤศจิกายน – เมษายนของปีถัดไป นอกจากนี้ ผลผลิตมันสำปะหลังในจังหวัดเลยยังมีการส่งออกไปจังหวัดอื่น ได้แก่ ชัยภูมิ นครราชสีมา และอุดรธานี ประมาณ 100,000 – 101,000 ตัน หรือคิดเป็นร้อยละ 10 โดยส่งออกไปจังหวัดอื่นมากในช่วงเดือนมกราคม – เมษายน เนื่องจากเป็นช่วงที่ผลผลิตมันสำปะหลังออกสู่ตลาดมาก และโรงงานแปรรูปในจังหวัดดังกล่าวเดินเครื่องการผลิตเต็มกำลังการผลิต จากการประมาณการปริมาณผลผลิตและความต้องการใช้มันสำปะหลังในจังหวัดเลยในภาพรวม พบว่าผลผลิตในจังหวัดเลย ยังไม่เพียงพอต่อความต้องการใช้ ทำให้เกิดปริมาณผลผลิตส่วนขาด ประมาณ 230,000 – 240,000 ตันต่อปี หรือคิดเป็นร้อยละ 20 ของผลผลิตที่มีในจังหวัดเลย ซึ่งการความสอดคล้องของปริมาณผลผลิตมันสำปะหลังที่ผลิตได้ในจังหวัดเลย กับความต้องการวัตถุดิบของลานมันเส้นและโรงงานแป้งมันสำปะหลัง ในจังหวัดเลย ปรากฏตามตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ประมาณการผลิตและความต้องการใช้มันสำปะหลังในจังหวัดเลย ปี 2560

รายการ	ร้อยละ	ปี 2559			ปี 2560									รวม
		ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	
1. ผลผลิต (supply)	100%	55,331	64,933	96,051	151,814	195,215	196,609	122,804	66,578	46,691	44,068	55,795	56,313	1,152,201
1.1 ผลผลิตหัวมันสดที่ผลิตในจังหวัด (ต้นหัวมันสด)	95%	55,331	64,717	88,617	142,966	189,021	182,473	108,916	59,587	44,309	43,326	55,768	56,313	1,091,343
1.2 การนำเข้า	5%	-	216	7,434	8,848	6,194	14,136	13,888	6,991	2,382	742	27	-	60,858
1.2.1 นำเข้าหัวมันสดจากจังหวัดอื่น (ต้นหัวมันสด)				3,640	3,700	3,600	3,700	1,400						16,040
1.2.2 นำเข้าจากต่างประเทศ (ถ้ามี)		-	216	3,794	5,148	2,594	10,436	12,488	6,991	2,382	742	27	-	44,818
- หัวมันสด (ต้นหัวมันสด)			216	3,794	5,148	2,594	10,436	12,488	6,991	2,382	742	27		44,818
- มันเส้น (ต้นหัวมันสด)														
2. ความต้องการใช้ (Demand)	100%	52,833	126,423	171,792	200,297	204,902	204,247	196,892	45,959	44,431	44,333	45,577	45,631	1,383,315
2.1 เข้าโรงงานแปรรูป	90%	47,300	119,951	162,930	186,000	186,000	186,000	186,000	40,000	40,000	40,000	40,000	40,000	1,274,181
2.1.1 ลานมันเส้น (ต้นหัวมันสด)	56%	7,300	79,951	122,930	146,000	146,000	146,000	146,000	-	-	-	-	-	794,181
- หัวมันสด (ต้นหัวมันสด)		7,300	79,951	122,930	146,000	146,000	146,000	146,000						794,181
2.1.2 โรงงานแป้งมันสำปะหลัง (ต้นหัวมันสด)	34%	40,000	40,000	40,000	40,000	40,000	40,000	40,000	40,000	40,000	40,000	40,000	40,000	480,000
- หัวมันสด (ต้นหัวมันสด)														
2.2 ส่งออกหัวมันสดไปจังหวัดอื่น (ต้นหัวมันสด)	10%	5,533	6,472	8,862	14,297	18,902	18,247	10,892	5,959	4,431	4,333	5,577	5,631	109,134
3. ผลผลิตส่วนเกิน/ขาด (1-2) (ต้นหัวมันสด)		2,498	(61,490)	(75,741)	(48,483)	(9,687)	(7,639)	(74,088)	20,620	2,260	(264)	10,218	10,682	(231,114)

ที่มา : จากการสำรวจ

2.4 ปัญหาและอุปสรรค

2.4.1 ด้านการผลิต

- 1) ผลผลิตต่อไร่ยังต่ำ เกษตรกรบางส่วนปลูกมันสำปะหลังบนพื้นที่เนินเขาซึ่งไม่มีเอกสารสิทธิ
- 2) ปัจจุบันเกษตรกรปลูกมันสำปะหลังลดลง เนื่องจากผลผลิตมีราคาตกลงอย่างต่อเนื่อง เกษตรกรจึงปรับเปลี่ยนไปปลูกพืชชนิดอื่นแทน ได้แก่ ยางพารา อ้อย และกล้วยน้ำว้า เพิ่มขึ้นค่อนข้างมาก ส่งผลให้เกิดผลกระทบต่อปริมาณผลผลิตมันสำปะหลังของจังหวัด และกระทบต่อภาครัฐกิจส่วนที่เกี่ยวข้อง
- 3) เกิดโรคระบาด หรือเกิดราในช่วงหน้าฝน ทำให้หัวมันสำปะหลังได้รับความเสียหาย

2.4.2 ด้านการแปรรูป

- 1) ลานมันเส้น ขาดแคลนวัตถุดิบ ส่งผลให้ผลิตไม่เต็มกำลังการผลิต จึงมีต้นทุนการผลิตที่สูง ทำให้ลานมันเส้นบางลานต้องปิดกิจการ
- 2) ลานรับซื้อมันเส้น จะรับซื้อหัวมันสดเป็นเกรดคละ ทำให้ไม่สามารถเลือกหัวมันสดตามคุณภาพได้ ซึ่งบางครั้งได้หัวมันสดที่เปอร์เซ็นต์แป้งไม่ดี ได้หัวมันสดที่เน่าหรือมีโรค
- 3) ลานมันเส้นไม่สามารถขายหัวมันสดให้โรงงานแป้งมันสำปะหลังได้ เนื่องจากเป็นมันเกรดคละ ทำให้ต้องขายมันเส้นนอกจังหวัด ส่งผลให้มีค่าใช้จ่ายในการค่าขนส่งมาก
- 4) ผลผลิตมันสำปะหลังมีสิ่งเจือปนค่อนข้างมาก

2.4.3 ด้านการตลาด

- 1) เกษตรกรประสบปัญหาราคามันสำปะหลังตกต่ำ และส่วนใหญ่จะขายมันสำปะหลังแบบเกรดคละให้แก่ลานมันเส้น โดยไม่มีการวัดเปอร์เซ็นต์แป้ง
- 2) เกษตรกรบางรายนิยมขุดมันสำปะหลังที่มีอายุ 2 ปี เนื่องจากหัวมันจะมีน้ำหนักมาก แต่จะได้ราคาต่ำ เนื่องจากมีเปอร์เซ็นต์แป้งต่ำ

2.5 ข้อเสนอแนะ

- 1) ภาครัฐควรเร่งส่งเสริมให้มีการปลูกมันสำปะหลังเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยมีมาตรการการดำเนินโครงการต่างๆ เพื่อช่วยเหลือเกษตรกรผู้ปลูกมันสำปะหลังอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะมาตรการจูงใจในด้านราคาให้กับเกษตรกร
- 2) เกษตรกรควรมีการขุดมันสำปะหลังทั้งปี เพื่อให้ผลผลิตและการผลิตของโรงงานแป้งมันสำปะหลังเป็นไปอย่างสม่ำเสมอ และจะสามารถรักษาเสถียรภาพของราคาให้ดีขึ้นได้

3. ยางพารา

3.1 สถานการณ์การผลิต

ปี 2559 จังหวัดเลยมีผลผลิตยางพาราเป็นอันดับที่ 15 ของประเทศ โดยในช่วงปี 2555 – 2559 เนื้อที่ยืนต้นเพิ่มขึ้นจาก 531,655 ไร่ ในปี 2555 เป็น 632,927 ไร่ ในปี 2559 หรือเพิ่มขึ้นเฉลี่ยร้อยละ 4.42 ต่อปี ขณะที่เนื้อที่กรีดยาง เพิ่มขึ้นจาก 356,603 ไร่ ในปี 2555 เป็น 454,107 ไร่ ในปี 2559 หรือเพิ่มขึ้นเฉลี่ยร้อยละ 6.37 ต่อปี และมีผลผลิตเพิ่มขึ้นจาก 58,949 ตัน ในปี 2555 เป็น 78,561 ตัน ในปี 2559 หรือเพิ่มขึ้นเฉลี่ยร้อยละ 6.08 อย่างไรก็ตามผลผลิตต่อไร่ของยางพาราในจังหวัดเลยมีแนวโน้มลดลงส่วนหนึ่งเนื่องมาจากมีเนื้อที่กรีดยางที่เพิ่งเริ่มเปิดกรีดใหม่ซึ่งอายุยังน้อย เปิดกรีดในสัดส่วนที่มากขึ้น รายละเอียดปรากฏตามตารางที่ 1

ตารางที่ 1 เนื้อที่ยืนต้น เนื้อที่กรีดยาง ผลผลิต และผลผลิตต่อไร่ ของยางพาราจังหวัดเลย

ปี	เนื้อที่ยืนต้น (ไร่)	เนื้อที่กรีดยาง (ไร่)	ผลผลิต (ตัน)	ผลผลิตต่อไร่ (กก.)
2555	531,655	356,603	58,949	165
2556	581,953	370,416	76,305	206
2557	630,725	389,350	77,926	200
2558	633,018	423,721	77,541	183
2559	632,927	454,107	78,561	173
อัตราเพิ่ม(%)	4.42	6.37	6.08	-0.24

ที่มา : ศูนย์สารสนเทศการเกษตร สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

จังหวัดเลย มีเกษตรกรผู้ปลูกยางพาราประมาณ 38,893 ครัวเรือน เกษตรกรถือครองที่ดินเพื่อปลูกยางพาราเฉลี่ยครัวเรือนละ 10.98 ไร่ โดยปี 2557 จังหวัดเลย มีเนื้อที่ยืนต้น 630,725 ไร่ ซึ่งเป็นเนื้อที่กรีดยาง 389,350 ไร่ มีผลผลิต 77,926 ตัน ผลผลิตเฉลี่ย 200 กิโลกรัมต่อไร่ แหล่งเพาะปลูกยางพาราที่สำคัญของจังหวัดเลย ได้แก่ อำเภอเมืองเลย อำเภอปากชม อำเภอวังสะพุง อำเภอเชียงคาน และอำเภอนาดูน ซึ่งมีเนื้อที่ยืนต้น 166,463 ไร่ 103,682 ไร่ 101,242 ไร่ 78,896 ไร่ และ 68,404 ไร่ และเป็นเนื้อที่กรีดยางได้แล้ว 112,606 ไร่ 62,824 ไร่ 68,037 ไร่ 51,592 ไร่ และ 29,349 ไร่ ตามลำดับ อย่างไรก็ตามอำเภอที่ให้ผลผลิตยางพารามากที่สุด 5 อันดับแรก ในปี 2557 ได้แก่ อำเภอเมือง 23,422 ตัน อำเภอวังสะพุง 13,743 ตัน อำเภอปากชม 11,434 ตัน อำเภอเชียงคาน 10,834 ตัน และอำเภอนาดูน 4,901 ตัน ซึ่งมีผลผลิตเฉลี่ย 208 กิโลกรัม/ไร่ 202 กิโลกรัม/ไร่ 182 กิโลกรัม/ไร่ 210 กิโลกรัม/ไร่ และ 167 กิโลกรัม/ไร่ ตามลำดับ รายละเอียดปรากฏตามตารางที่ 2

ตารางที่ 2 เนื้อที่ยืนต้น เนื้อที่กรีต ผลผลิต และผลผลิตต่อไร่ ของยางพาราในจังหวัดเลย ปี 2557 รายอำเภอ

อำเภอ	เนื้อที่ยืนต้น (ไร่)	เนื้อที่กรีต (ไร่)	ผลผลิต (ตัน)	ผลผลิตต่อไร่ (กก.)
1. เมืองเลย	166,463	112,606	23,422	208
2. ปากชม	103,682	62,824	11,434	182
3. วังสะพุง	101,242	68,037	13,743	202
4. เชียงคาน	70,896	51,592	10,834	210
5. นาด้วง	68,404	29,349	4,901	167
6. อื่นๆ	120,038	64,942	13,592	200
รวม/เฉลี่ย	630,725	389,350	77,926	200

ที่มา : ศูนย์สารสนเทศการเกษตร สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

การกรีดยางของเกษตรกรในจังหวัดเลย กว่าร้อยละ 98 จะเป็นยางก้อนถ้วย อีกประมาณร้อยละ 2 จะเป็นการผลิตยางแผ่นดิบเพื่อนำไปผลิตเป็นยางแผ่นรมควันหรือยางแผ่นผึ่งแห้งส่งให้ผู้ประกอบการในจังหวัดรวบรวมเพื่อขายเป็นยางแผ่นผึ่งแห้งต่อไป เนื่องจากยางก้อนถ้วยเหมาะสมกับสภาพทางภูมิศาสตร์ที่น้ำยางในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือจะมีน้อยกว่าภาคตะวันออกและภาคใต้ โดยเกษตรกรส่วนใหญ่จะกรีดยาง 2 วัน หยุด 1 วัน รวม 7- 8 ครั้ง (มีด) ถึงจะเก็บขายเป็นยางก้อนถ้วยต่อครั้ง เกษตรกรจะเริ่มกรีดยางตั้งแต่เดือนพฤษภาคมจนกระทั่งถึงเดือนกุมภาพันธ์ของปีถัดไป โดยในช่วงเดือนมีนาคม – เมษายน ของทุกปี เกษตรกรส่วนใหญ่จะหยุดกรีดยางเนื่องจากเป็นช่วงที่ยางปลัดใบ แต่เนื่องจากสภาพอากาศจังหวัดเลยมีภูเขาให้ความชุ่มชื้น มีอุณหภูมิเฉลี่ยต่ำกว่าจังหวัดอื่นๆ ทำให้ในบางพื้นที่เกษตรกรยังสามารถกรีดยางในช่วงที่เกษตรกรพื้นที่อื่นๆ หยุดกรีดยางได้ ซึ่งช่วงเวลาที่ผลผลิตยางพาราของจังหวัดเลยออกสู่ตลาดมากจะเริ่มตั้งแต่เดือนกรกฎาคม – มกราคมของทุกปี ประมาณร้อยละ 75 ของผลผลิตยางทั้งหมดของจังหวัดเลย และผลผลิตจะเริ่มลดลงตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์และมีผลผลิตออกสู่ตลาดน้อยในช่วงเดือนมีนาคม – เมษายน โดยข้อมูลร้อยละผลผลิตยางพาราออกสู่ตลาด ของจังหวัดเลย ปรากฏตามตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ประมาณการร้อยละผลผลิตยางพาราออกสู่ตลาดรายเดือน ของจังหวัดเลย

เดือน	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.
ร้อยละ	11.25	7.38	2.84	2.17	5.79	7.81	9.26	9.56	9.79	10.43	11.12	12.60

ที่มา : สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรที่ 3 จังหวัดอุดรธานี

3.2 สถานการณ์การตลาด

3.2.1 จำนวนโรงงาน

จากข้อมูลของสำนักงานการยางแห่งประเทศไทย จังหวัดเลย พบว่า ปัจจุบันมีโรงงานผลิตยางแห่ง 2 แห่ง ที่ตั้งอยู่ที่จังหวัดเลย โดยตั้งอยู่ที่อำเภอวังสะพุง 1 แห่ง และอำเภอนาด้วง 1 แห่ง จากการศึกษาพบว่าโรงงานยางแห่งมีกำลังการผลิตและความต้องการวัตถุดิบยางพาราเป็นวัตถุดิบ แห่งละประมาณ 3,500 – 4,500 ตัน/เดือน

3.2.2 วิถีตลาด (Marketing Channel)

เกษตรกรส่วนใหญ่ในจังหวัดเลย กว่าร้อยละ 99 ผลิตยางก้อนถ้วย ประมาณร้อยละ 1 ที่จะผลิตเป็นยางแผ่นดิบหรือยางแผ่นผึ่งแห้ง โดยผลผลิตยางพาราของจังหวัดเลย ประมาณร้อยละ 20 จะถูกส่งขายนอกจังหวัด ที่เหลือประมาณร้อยละ 80 จะเป็นวัตถุดิบป้อนให้แก่โรงงานแปรรูปที่ตั้งอยู่ในจังหวัดเลย โดยร้อยละ 79 ของผลผลิตยางพาราทั้งจังหวัด เกษตรกรจะขายในลักษณะเป็นยางก้อนถ้วย และอีกร้อยละ 1 เกษตรกรขายในรูปของยางแผ่นดิบหรือยางแผ่นผึ่งแห้ง เพื่อขายต่อไปยังโรงงานยางแผ่นรมควัน/โรงยางแผ่นผึ่งแห้ง ซึ่งช่องทางการขายยางก้อนถ้วยของเกษตรกรในจังหวัดเลย มี 3 วิธี ได้แก่

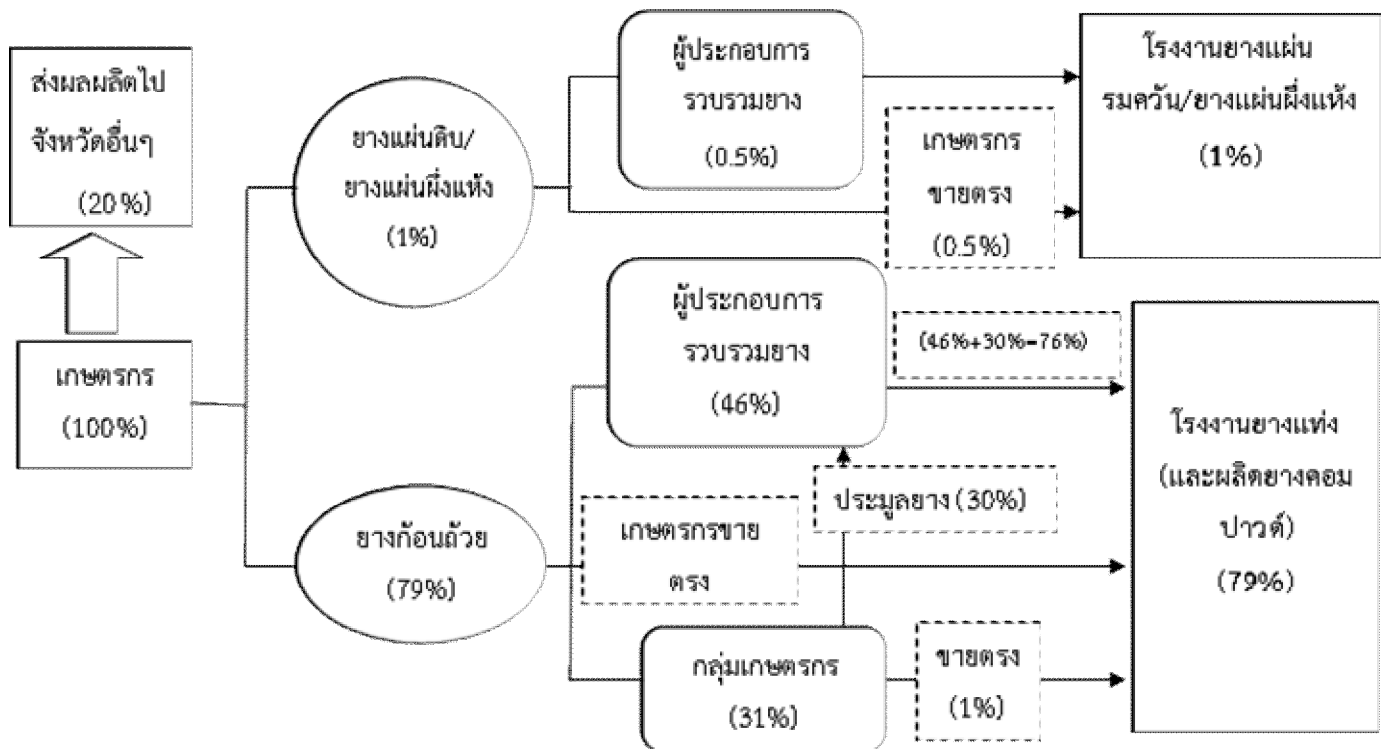
1) เกษตรกร ขายยางก้อนถ้วย ให้แก่ลานรับซื้อ/ผู้ประกอบการรวบรวมยาง ซึ่งมีเกษตรกรขายผลผลิตยางในส่วนนี้ประมาณ ร้อยละ 46 ของผลผลิตยางพาราทั้งจังหวัด

2) เกษตรกรขายยางก้อนถ้วยโดยตรงไปยังโรงงานยางแห่ง ซึ่งมีเกษตรกรขายผลผลิตยางในส่วนนี้ประมาณ ร้อยละ 2 ของผลผลิตยางพาราทั้งจังหวัด โดยจะขายผ่านจุดรับซื้อยางของโรงงาน ซึ่งได้เปิดจุดรับซื้อโดยตรงจากเกษตรกรในพื้นที่อำเภอต่างๆ ของจังหวัดเลย

3) เกษตรกร รวมตัวกันเป็นกลุ่ม เพื่อรวบรวมผลผลิตยางก้อนถ้วยของกลุ่มส่งขายพ่อค้า/ผู้ประกอบการรวบรวมยาง ในลักษณะของการประมูลราคา ซึ่งมีเกษตรกรขายผลผลิตยางในส่วนนี้ประมาณ ร้อยละ 31 ของผลผลิตยางพาราทั้งจังหวัด โดยกลุ่มเกษตรกรจะมีตารางนัดหมายในการรวบรวมยางก้อนถ้วยจากสมาชิก ซึ่งโดยเฉลี่ยประมาณ 2 ครั้งต่อเดือน เนื่องจากเกษตรกรส่วนใหญ่จะกรีดยาง 2 วัน หยุด 1 วัน โดยกรีดยาง 7-8 ครั้ง (7-8 మీด) จึงนำยางก้อนถ้วยมาขายที่กลุ่มตามตารางนัดหมาย ซึ่งกลุ่มเกษตรกรจะมีลานในการรวบรวม จากนั้นจะมีการติดต่อพ่อค้า/ผู้ประกอบการรวบรวมยาง เพื่อเสนอราคาในรูปแบบของการประมูลเป็นหลัก โดยผลผลิตร้อยละ 30 ของผลผลิตยางพาราทั้งจังหวัด จะขายในลักษณะการประมูลให้แก่ผู้ประกอบการรวบรวม และอีกร้อยละ 1 ของผลผลิตยางพาราทั้งจังหวัด กลุ่มเกษตรกรจะรวบรวมยางก้อน

ถ้ายและส่งขายโดยตรงให้แก่โรงงานยางแท่ง หรือจุดรับซื้อยางของโรงงาน โดยรายละเอียดของวิธีการตลาดยางพารา และร้อยละของผลผลิตที่ขายไปยังช่องทางการตลาดต่างๆ ปรากฏอยู่ในแผนภาพที่ 1

แผนภาพที่ 1 วิธีการตลาดยางพารา จังหวัดเลย

ที่มา : จากการสำรวจ

ตารางที่ 4 ประมาณการผลิตและความต้องการใช้ยางพาราในจังหวัดเลย ปี 2560

รายการ	ปี 2560												
	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.	รวม
1) ด้านชีพलय	12,553	9,061	4,963	4,358	7,626	9,449	10,757	11,028	11,236	11,813	12,436	13,772	119,053
1.1 ผลผลิตยางพาราจังหวัด	10,153	6,661	2,563	1,958	5,226	7,049	8,357	8,628	8,836	9,413	10,036	11,372	90,253
1.2 นำเข้า/ซื้อจากจังหวัดอื่น	2,400	2,400	2,400	2,400	2,400	2,400	2,400	2,400	2,400	2,400	2,400	2,400	28,800
2) ด้านตีมันต์	10,132	9,399	8,538	8,411	9,097	9,480	9,755	9,812	9,856	9,977	10,108	10,388	114,953
2.1 ความต้องการของโรงงานแปรรูปเบื้องต้น	8,102	8,067	8,026	8,020	8,052	8,070	8,084	8,086	8,088	8,094	8,100	8,114	96,903
2.1.1 โรงงานยางแผ่นรมควัน/แผ่นสิ่งแห้ง	102	67	26	20	52	70	84	86	88	94	100	114	903
2.1.2 โรงงานยางแท่ง	8,000	8,000	8,000	8,000	8,000	8,000	8,000	8,000	8,000	8,000	8,000	8,000	96,000
2.1.3 โรงงานน้ำยางข้น													-
2.1.4 โรงงานแปรรูปยางอื่นๆ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
- ยางคอมปาวด์													-
- ยางเครป													-
2.2 ส่งออกไปนอกจังหวัด	2,031	1,332	513	392	1,045	1,410	1,671	1,726	1,767	1,883	2,007	2,274	18,051
3) ผลผลิตส่วนเกิน/ขาด (3) = 1) - 2)	2,421	(338)	(3,575)	(4,053)	(1,472)	(31)	1,002	1,216	1,380	1,837	2,329	3,384	4,100

ที่มา : จากการสำรวจ

3.3 การวิเคราะห์อุปสงค์และอุปทานยางพาราของจังหวัดเลย

จากวิธีการตลาดยางพารา จังหวัดเลย ตามแผนภาพที่ 1 จะเห็นได้ว่า ผลผลิตยางพาราของจังหวัดเลย ประมาณ ร้อยละ 20 จะถูกส่งไปขายยังจังหวัดอื่น ขณะที่ผลผลิตยางที่เหลือร้อยละ 80 จะนำไปใช้เป็นวัตถุดิบให้แก่โรงงานแปรรูปที่ตั้งอยู่ในจังหวัดเลย ซึ่งกว่าร้อยละ 79 จะขายเป็นยางก้อนถ้วย เพื่อส่งขายให้แก่โรงงานยางแท่ง และอีกร้อยละ 1 ที่จะขายในรูปของยางแผ่นดิบหรือยางแผ่นผึ่งแห้ง สำหรับเป็นวัตถุดิบของโรงงานยางแผ่นรมควัน/ยางแผ่นผึ่งแห้ง โดยในหัวข้อ 1.3 จะเป็นการวิเคราะห์ความสอดคล้องของปริมาณผลผลิตยางพารา (ยางแท่ง) ที่ผลิตได้ในจังหวัดเลย กับความต้องการวัตถุดิบของโรงงานต่างๆ ที่ตั้งอยู่ในจังหวัดเลย ซึ่งคำนวณในรูปของยางแท่งเพื่อให้สามารถคำนวณหาความสมดุลระหว่างอุปทานและอุปสงค์ของยางพาราในจังหวัดเลย

3.3.1 อุปสงค์ (Demand) ยางพาราของโรงงานในจังหวัดเลย

ปี 2560 คาดว่ามีความต้องการใช้ยางพาราสำหรับเป็นวัตถุดิบในการแปรรูปของโรงงานที่ตั้งอยู่ในจังหวัดเลย รวมทั้งสิ้น 96,903 ตัน/ปี แบ่งเป็นโรงงานผลิตยางแผ่นรมควัน/ยางแผ่นผึ่งแห้ง 903 ตันต่อปี โรงงานผลิตยางแท่ง 96,000 ตันต่อปี และมีการส่งผลผลิตยางพาราไปจังหวัดอื่นๆ 18,051 ตันต่อปี ดังนั้นจึงมีความต้องการยางพารา รวมทั้งสิ้น 114,953 ตัน

3.3.2 อุปทาน (Supply) ยางพาราของจังหวัดเลย

ปี 2560 คาดว่าจังหวัดเลยผลิตยางได้ 90,253 ตัน/ปี โดยผลผลิตประมาณร้อยละ 20 หรือ 18,051 ตัน จะถูกขายไปยังจังหวัดอื่น ขณะที่ความต้องการยางพาราเพื่อเป็นวัตถุดิบของโรงงานที่ตั้งอยู่ในจังหวัดเลย มีทั้งสิ้น 96,903 ตันต่อปี ส่งผลให้ผู้ประกอบการโรงงานในจังหวัดเลยจำเป็นต้องซื้อยางพาราจากจังหวัดอื่นๆ เข้ามาใช้เป็นวัตถุดิบประมาณปีละ 28,800 ตัน หรือประมาณร้อยละ 30 ของความต้องการใช้ยางพาราจังหวัดเลย (ที่เหลือประมาณร้อยละ 70 เป็นยางพาราที่ผลิตได้ในจังหวัดเลย) ดังนั้น ปี 2560 จึงมีอุปทานยางพาราในจังหวัดเลยรวมทั้งสิ้น 119,053 ตันต่อปี

จากการศึกษาอุปสงค์และอุปทานยางพาราในจังหวัดเลย พบว่าในภาพรวมอุปทานยางพารา (Supply) มีมากกว่าความต้องการ (Demand) ประมาณ 4,100 ตัน/ปี อย่างไรก็ตามในช่วงเดือนกุมภาพันธ์ – มิถุนายน ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่ผลผลิตยางในจังหวัดเลยให้ผลผลิตน้อย ส่งผลให้มีความต้องการ (Demand) ยางพารามากกว่าอุปทาน (Supply) ที่มีอยู่ และเมื่อพิจารณาเฉพาะอุปสงค์ของโรงงานที่ตั้งอยู่ในจังหวัดเลย จำนวน 96,903 ตันต่อปี กับผลผลิตยางพาราที่จังหวัดเลยผลิตได้ จำนวน 90,253 ตันต่อปี จะเห็นได้ว่าผลผลิตยางพาราของจังหวัดเลยมีสัดส่วน ร้อยละ 93 ของความต้องการของโรงงาน แต่เนื่องจากผลผลิตของจังหวัดเลยประมาณร้อยละ 20 ถูกส่งไปขายยังจังหวัดอื่น ทำให้ผู้ประกอบการจึงต้องนำเข้ายางพาราจากจังหวัดใกล้เคียงอื่นๆ มาใช้เป็นวัตถุดิบในการผลิตด้วย

3.4 ปัญหาและอุปสรรค

3.4.1 ด้านการผลิต

ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ยังต่ำ เกษตรกรส่วนใหญ่ผลิตยางก้อนถ้วย แต่ยังขาดความเข้าใจในการใช้กรดฟอร์มิก หรือซัลฟูริกส์ ในวิธีการและปริมาณที่เหมาะสม ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อต้นยางและหน้ายางที่กรีตได้ รวมถึงการผลิตยางก้อนถ้วยยังมีปัญหาด้านคุณภาพ และสิ่งเจือปน

3.4.2 ด้านการแปรรูป

โรงงานแปรรูป ยังขาดแคลนวัตถุดิบและต้องนำเข้าผลผลิตจากจังหวัดใกล้เคียงมาใช้ในการผลิตโดยเฉพาะในช่วงต้นปี ซึ่งเป็นช่วงที่ต้นยางผลัดใบ ส่งผลให้ผลิตได้ไม่เต็มกับกำลังการผลิต และมีภาระต้องสต็อกวัตถุดิบไว้ในช่วงดังกล่าว

3.4.3 ด้านการตลาด

เกษตรกรส่วนใหญ่ ขายผลผลิตตัวเองเป็นยางก้อนถ้วยเกรดคละ จึงได้ราคาต่ำ และต้องขายผลผลิตผ่านพ่อค้าคนกลาง (ผู้รวบรวม) ถึงแม้จะมีการรวมกลุ่มกันเพื่อขายในลักษณะการประมูลก็ตาม

3.5 ข้อเสนอแนะ

1) จัดทำมาตรฐานกระบวนการผลิตยางก้อนถ้วย และมาตรฐานผลิตภัณฑ์ยางก้อนถ้วย สำหรับอ้างอิงในการซื้อขายยางก้อนถ้วย

2) เพิ่มปริมาณผลผลิตของจังหวัดให้สอดคล้องกับความต้องการของโรงงาน โดยต้องมีการบริหารจัดการผลผลิตยางพาราในจังหวัดเดียวกันระหว่างกลุ่มเกษตรกร สถาบันเกษตรกรและโรงงาน เนื่องจากปัจจุบันผลผลิตยางในจังหวัดมีปริมาณใกล้เคียงกับความต้องการใช้ของโรงงานที่ตั้งอยู่ในจังหวัดเลย ซึ่งจะช่วยลดต้นทุนด้านโลจิสติกส์ โดยที่โรงงานไม่ต้องหาจัดหาวัตถุดิบจากจังหวัดอื่นๆ ที่อยู่ห่างไกล

4. ข้าวเหนียวนาปี 2559/60

4.1 สถานการณ์การผลิต

ข้าวเหนียว นับว่าเป็นพืชเศรษฐกิจสำคัญของจังหวัด มีเนื้อที่เพาะปลูกคิดเป็นร้อยละ 16.30 ของพื้นที่ของจังหวัด และร้อยละ 41.27 ของเนื้อที่ทางการเกษตรทั้งหมดของจังหวัด มีการเพาะปลูกข้าวเหนียวทุกอำเภอ การเพาะปลูกส่วนใหญ่อาศัยน้ำฝนเป็นหลัก และพื้นที่ส่วนใหญ่สามารถทำการเพาะปลูกข้าวเหนียวได้เพียงครั้งเดียวพื้นที่ปลูกข้าวเหนียวนาปีที่สำคัญได้แก่ อำเภอวังสะพุง อำเภอเมืองเลย อำเภอเชียงคาน อำเภอปากชม อำเภอท่าลี่ และอำเภอด่านซ้าย เป็นต้น การผลิตข้าวเหนียวในจังหวัดเลย แบ่งเป็นข้าวปลูกลานาปี และข้าวปลูกลานาปรัง ข้าวเหนียวนาปี ปีเพาะปลูก 2559/60 ปลูกระหว่าง 1 พฤษภาคม 2559 ถึง 31 ตุลาคม 2559 เมื่อเทียบกับปี 2558/59 เนื้อที่เพาะปลูกเพิ่มขึ้น เนื่องจากราคาในปีที่ผ่านมาสูงกว่าข้าวเจ้าและราคาขายพาราตกต่ำ ส่งผลผลิตรวม เนื้อที่เก็บเกี่ยวและผลผลิตต่อไร่เพิ่มขึ้นสอดคล้องกับเนื้อที่เพาะปลูกที่เพิ่มขึ้น

ตารางที่ 1 เนื้อที่เพาะปลูก เนื้อที่เก็บเกี่ยว ผลผลิตรวม และผลผลิตต่อไร่ ข้าวเหนียวนาปี ปีเพาะปลูก 2556/57-2559/60 จังหวัดเลย

ปี	เนื้อที่เพาะปลูก (ไร่)	เนื้อที่เก็บเกี่ยว (ไร่)	ผลผลิตรวม (ตัน)	ผลผลิตต่อไร่ (กก.)
2555/56	360,714.00	351,019.00	138,095.00	383.00
2556/57	357,600.00	348,853.00	130,630.00	365.00
2557/58	321,600.00	314,486.00	116,002.00	361.00
2558/59	328,448.00	320,993.00	118,536.00	361.00
2559/60 ¹	343,572.00	343,572.00	149,160.60	434.15
+/-เพิ่มเติม	-1.81	-1.25	0.57	2.43

หมายเหตุ : ข้าวเหนียวนาปี ปี 2555 -2560 หมายถึง ที่ปลูกระหว่าง 1 พฤษภาคม ถึง 31 ตุลาคม ปีถัดไป

ที่มา : สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร,สำนักงานเกษตรจังหวัดเลย¹

ตารางที่ 2 เนื้อที่เพาะปลูก เนื้อที่เก็บเกี่ยว ผลผลิตรวม และผลผลิตต่อไร่ ข้าวนาปี ปีเพาะปลูก 2559/60

อำเภอ	เนื้อที่เพาะปลูก (ไร่)	เนื้อที่เก็บเกี่ยว (ไร่)	ผลผลิตรวม (ตัน)	ผลผลิตต่อไร่ (กก.)
เมืองเลย	51,412.00	51,412.00	22,209.98	432.00
นาด้วง	11,918.00	11,918.00	5,363.10	450.00
เชียงคาน	39,253.00	39,253.00	17,271.32	440.00
ปากชม	23,369.00	23,369.00	10,516.05	450.00
ด่านซ้าย	30,703.00	30,703.00	13,816.35	450.00
นาแห้ว	6,781.00	6,781.00	2,915.83	430.00
ภูเรือ	13,245.00	13,245.00	5,761.58	435.00
ท่าลี่	32,500.00	32,500.00	14,105.00	434.00
วังสะพุง	53,373.00	53,373.00	22,416.66	420.00
ภูกระดึง	21,378.00	21,378.00	9,213.92	431.00
ภูหลวง	19,339.00	19,339.00	8,354.45	432.00
ผาขาว	17,275.00	17,275.00	7,307.33	423.00
เอราวัณ	4,244.00	4,244.00	1,795.21	423.00
หนองหิน	18,782.00	18,782.00	8,113.82	432.00
รวม	343,572.00	343,572.00	149,160.60	434.15

หมายเหตุ : ข้าวนี้นาปี ปี 2555 -2560 หมายถึง ที่ปลูกระหว่าง 1 พฤษภาคม ถึง 31 ตุลาคม ปีถัดไป

ที่มา : สำนักงานเกษตรจังหวัดเลย

๔.๒ สถานการณ์การตลาด

4.2.1 โครงสร้างตลาด

โครงสร้างตลาดข้าวเหนียวนาปีของจังหวัดเลย แบ่งเป็น 3 ส่วน เช่น ต้นน้ำ คือ เกษตรกร ผู้ให้บริการนวดข้าว กลางน้ำ คือ พ่อค้ารวบรวมท้องถิ่น ปลายน้ำ คือ พ่อค้าข้าวสารรายย่อย โรงสี โดยมีรายละเอียดดังนี้

1) เกษตรกร เป็นผู้ผลิตข้าวเหนียวส่วนให้ผลิตเพื่อการบริโภค ผลผลิตที่ได้นอกจากเก็บไว้บริโภคแล้ว ยังเก็บไว้ทำพันธุ์ ให้ค่าบริการนวดข้าว และจำหน่าย ซึ่งพบว่าส่วนใหญ่ (80%) มีการขายข้าวแต่ไม่ขายทันทีส่วนใหญ่ (79%) เก็บไว้รอขายช่วงเดือนที่ขายข้าวจะกระจายตลอดปี และจะขายมากในช่วงเดือน กรกฎาคม - กันยายน ส่วนใหญ่จะนำข้าวไปขายให้พ่อค้าที่แหล่งรับซื้อ (64%) จะมีพ่อค้าส่วนน้อยที่มารับซื้อในที่นาเกษตรกร (23%) เกษตรกรส่วนใหญ่ (80%) มีการขายข้าวและมีรายได้จากการขายข้าว ผู้ปลูกข้าวเหนียวซึ่งเป็นผู้ผลิตต้นทาง หากประสงค์จำหน่ายข้าวเปลือกเหนียว พาหนะที่ใช้ในการขนส่งส่วนใหญ่เป็นรถบรรทุกเล็ก อาจเป็นรถของตนเอง หรือรถของหัวหน้าโรงสี/กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร หรือของนายหน้า ซึ่งการขนส่งต่อเที่ยวบรรทุกได้ประมาณ 2-3 ตัน นำผลผลิตใส่ถุงปุ๋ยน้ำหนักประมาณ 30 – 50 กิโลกรัมต่อถุง เรียงให้เป็นระเบียบจนเต็มรถจากนั้นใช้ผ้าคลุมเพื่อไม่ให้ผลผลิตตกหล่นระหว่างเดินทางไปยังโรงสี/ช่างข้าว ซึ่งการกระจายผลผลิตของเกษตรกร

2) พ่อค้ารวบรวมท้องถิ่น ทำหน้าที่รวบรวมข้าวเปลือกจากเกษตรกรโดยตรง และบางส่วนอาจผ่านพ่อค่านายหน้า บางรายอาจเป็นเกษตรกรในแหล่งผลิต พ่อค้าประเภทนี้จะดำเนินธุรกิจอยู่ในแหล่งผลิตเดียวกันหรือใกล้เคียงกัน เช่น ในหมู่บ้าน หรือในตำบลเดียวกัน และส่วนใหญ่จะเป็นผู้มีฐานะดี เป็นที่รู้จักกันดีในหมู่เกษตรกร พ่อค้าบางรายมีการปล่อยสินเชื่อที่เป็นเงินสด หรือปัจจัยการผลิตให้แก่เกษตรกร โดยมีข้อผูกมัดว่าเกษตรกรจะต้องขายข้าวเปลือกให้แก่พ่อค้าท้องถิ่น ซึ่งทำให้เกษตรกรไม่มีอิสระในการตัดสินใจขายผลผลิตของตนเอง อำนาจการต่อรองเป็นของพ่อค้าท้องถิ่นมากกว่าเกษตรกร

3) ผู้ให้บริการนวดข้าว ทำหน้าที่ให้บริการนวดข้าวที่เกษตรกรเก็บเกี่ยวจากแปลงนา โดยคิดอัตราค่าบริการ 20 ต่อ 1 คือ เกษตรกรได้ข้าวเปลือก 20 กระสอบ (บรรจุ 28-35 กิโลกรัม) เจ้าของรถนวดข้าว ได้ 1 กระสอบ พบว่าผู้ให้บริการนวดข้าวในปี 2559/60 จะให้บริการระหว่างเดือน พฤศจิกายน ถึง ธันวาคม 2559 ค่าตอบแทนที่ผู้ให้บริการนวดข้าวได้รับ เฉลี่ยรายละ 6,000 กิโลกรัม

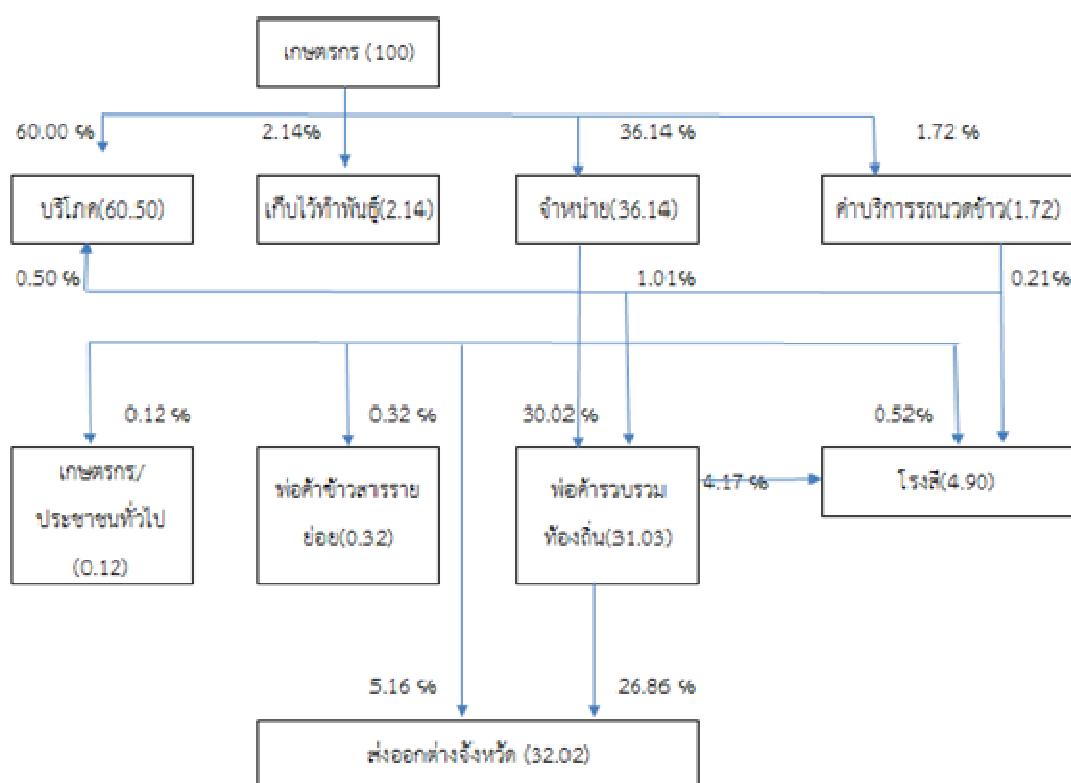
4) ผู้ประกอบการข้าวสารรายย่อย ทำหน้าที่ รวบรวมข้าวเปลือกจากเกษตรกรโดยตรงทำหน้าที่คล้ายกับพ่อค้ารวบรวมท้องถิ่น และโรงสี ส่วนใหญ่มีโรงสีขนาดเล็กของตนเองที่ให้บริการสีข้าวในชุมชนอยู่แล้ว ยังทำหน้าที่รับซื้อข้าวเปลือกจากเกษตรกร

5) พ่อค้าโรงสี เป็นตลาดรวบรวมข้าวสารที่สั่งซื้อจากโรงสี/กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรที่ทำการแปรรูปข้าวตลาดประเภทนี้จะอยู่ในจังหวัดต่างๆ เพื่อส่งออกไปยังตลาดปลายทาง หรือส่งจากตลาดปลายทางไปยัง

จังหวัดอื่นๆเริ่มจากเมื่อโรงสีและสถาบันเกษตรกรที่มีโรงสีรวบรวมข้าวเปลือกจากเกษตรกรและพ่อค้าคนกลาง แล้วจะสีข้าวเป็นข้าวสาร ผู้รับซื้อทำการแยกข้าวเหนียวออกจากพันธุ์อื่นๆ จะต้องระมัดระวังเรื่องการปลอมปนข้าวชนิดอื่นๆ จากการจ้างรถตัดข้าว โดยการล้างทำความสะอาดรถตัดก่อนที่จะตัดข้าว สำหรับ กระสอบป่านหรือกระสอบปุ๋ยที่นำมาบรรจุข้าวเปลือกจะต้องทำความสะอาดก่อน และกระสอบป่านหรือ กระสอบปุ๋ยใหม่ก็จะสะบัดให้แน่ใจก่อนที่จะใช้

4.2.2 วิถีตลาด (ช่องทางการไหลของข้าวเปลือกเหนียวนาปีของจังหวัด)

วิถีการตลาดข้าวเหนียวนาปี ปีเพาะปลูก 2559/60 จังหวัดเลย เริ่มต้นที่เกษตรกรผู้ผลิต ซึ่งมี ผลผลิตรวมทั้งหมด 149,160.60 ตันข้าวเปลือก คิดเป็นร้อยละ 100 เก็บไว้เพื่อการบริโภคในครัวเรือน ร้อยละ 60.00 เก็บไว้เพื่อเป็นเมล็ดพันธุ์สำหรับฤดูกาลผลิตต่อไป ร้อยละ 2.14 ให้ค่าบริการนวดข้าว ร้อยละ 1.72 และจำหน่าย ร้อยละ 36.14 จำแนกเป็น เกษตรกรและประชาชนทั่วไป ซื้อเพื่อใช้บริโภค ร้อยละ 0.12 พ่อค้า ข้าวสารรายย่อย ร้อยละ 0.32 พ่อค้ารวบรวมท้องถิ่น ร้อยละ 30.02 โรงสีเพื่อแปรรูป ร้อยละ 0.52 และ ส่งออกต่างจังหวัด ร้อยละ 5.16 รายละเอียดอื่นๆ ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 วิถีตลาด ช่องทางการไหลของข้าวเปลือกเหนียวนาปีของจังหวัดเลย

4.3 การวิเคราะห์อุปสงค์และอุปทานข้าวเหนียวนาปีของจังหวัดเลย

ผลผลิตข้าวเหนียวนาปี จังหวัดเลย ปีเพาะปลูก 2559/60 มีจำนวนผลผลิตทั้งหมด 149,160.60ตัน ข้าวเปลือก ซึ่งเป็นผลผลิตของจังหวัด จำนวน 149,160.60 ตันข้าวเปลือก ความต้องการใช้ของจังหวัด 149,160.60 ตันข้าวเปลือก มาจากการใช้ข้าวเปลือกของจังหวัด 101,399.38 ตันข้าวเปลือก ซึ่งประกอบด้วย เก็บไว้ใช้ทำเมล็ดพันธุ์ ตันข้าวเปลือก บริโภคในครัวเรือน และเข้าโรงสี เพื่อสีแปรสภาพ และการส่งออกของ จังหวัด 47,761.22 ตันข้าวเปลือก ส่งผลให้ไม่เกิดผลผลิตส่วนเกิน (ตารางที่ 3)

ตารางที่ 3 การบริหารจัดการสินค้าเชิงพื้นที่ สินค้าข้าวเปลือก ปี 2559/60 (2560) จังหวัดเลย

รายการ	จำนวนผลผลิต
1) ผลผลิต (Supply)	149,160.60
1.1 ผลผลิตของจังหวัด (ตันข้าวเปลือก)	149,160.60
1.2 นำเข้าของจังหวัด	0.00
2) ความต้องการใช้ (Demand)	149,160.60
2.1 การใช้ข้าวเปลือกของ จังหวัด	101,399.38
1) เก็บไว้ใช้ทำเมล็ดพันธุ์ (ตันข้าวเปลือก)	3,192.04
2) บริโภคในครัวเรือน (ตันข้าวเปลือก)	90,421.16
3) เข้าโรงสีและผู้ประกอบการรายย่อย เพื่อสีแปรสภาพ (ตันข้าวเปลือก)	7,768.18
2.2 ส่งออกของจังหวัด(ตันข้าวเปลือก)	47,761.22
3) ผลผลิตส่วนเกิน/ ส่วนขาด* (ตันข้าวเปลือก)	0.00

หมายเหตุ: * ผลผลิตส่วนเกิน/ส่วนขาด คำนวณจาก (1) ผลผลิต - (2) ความต้องการใช้

- หากค่าเป็น + หมายถึง ผลผลิตมีมากกว่าความต้องการ (supply > demand) ดังนั้นจังหวัดต้องเตรียมมาตรการบริหารจัดการ

- หากค่าเป็น - หมายถึง ผลผลิตมีน้อยกว่าความต้องการ (supply < demand)

** ข้าวนาปี 2559/60 ปลูกช่วงเดือน พ.ค.59 – ก.พ.60 เก็บเกี่ยวช่วงเดือน ส.ค. 59 – พ.ค. 60

4.4 ปัญหาและอุปสรรค

4.4.1 ด้านการผลิต

1) รายจ่ายที่เป็นค่าวัสดุในการทำงานจะเป็นค่าปุ๋ยเคมีมากที่สุด ส่วนรายจ่ายที่เป็นค่าจ้างแรงงานจะเป็นค่าจ้างปักดำมากที่สุดเฉลี่ย 250 - 350 บาท/ไร่ รองลงมาได้แก่ ค่าจ้างเก็บเกี่ยวเฉลี่ย (250-300 บาท/ไร่)

2) เกษตรกรส่วนใหญ่ประสบกับสภาวะฝนแล้ง เมื่อเกิดสภาวะฝนแล้งผลผลิตข้าวตกต่ำ

3) ต้นทุนการผลิตสูง โดยเฉพาะค่าแรงงาน เพราะเกษตรกรนิยมทำนาคำ และใช้แรงงานคนทั้งหมด

4) การใช้ปุ๋ย เกษตรกรผู้ปลูกนิยมใช้ปุ๋ยเคมีเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งมีราคาสูง

5) ระบบชลประทานมีน้อย การทำนาต้องรอน้ำฝนเท่านั้น

6) การใช้เมล็ดพันธุ์ของเกษตรกร ส่วนใหญ่ใช้เมล็ดพันธุ์ที่เก็บไว้เองจากปีที่แล้ว ส่งผลให้มีการปลอมปน และคุณภาพข้าวไม่ได้มาตรฐาน

4.4.2 ด้านการตลาด

1) เกษตรกรส่วนใหญ่ผลิตเพื่อการบริโภค การขายผลผลิตของเกษตรกร ขายเพราะมีความจำเป็นในด้านการเงิน การขายแบบเกร็งกำไรมีน้อย

2) เกษตรกรมีข้อจำกัดในการขายผลผลิต เช่น ขายใกล้บ้าน ได้ราคาถูก แต่ค่าขนส่งน้อย ขายไกลบ้าน ราคาสูง แต่ค่าขนส่งมาก เกษตรกรรายย่อยต้องขายใกล้บ้าน เพราะขายในปริมาณที่น้อย

3) ราคาที่เกษตรกรขายให้โรงสี ได้ราคาต่ำกว่าที่พ่อค้ารวบรวมท้องถิ่นขายได้ อีกทั้งยังโดนหักทั้งน้ำหนัก ร้อยละ 10 และหักการปลอมปน และค่าความชื้นสูง

4.5 ข้อเสนอแนะ

เกษตรกรส่วนใหญ่ผลิตเพื่อการบริโภค การขายผลผลิตของเกษตรกร ขายเพราะมีความจำเป็นในด้านการเงิน การขายแบบเกร็งกำไรมีน้อย เกษตรกรมีข้อจำกัดในการขายผลผลิต เช่น ขายใกล้บ้าน ได้ราคาถูก แต่ค่าขนส่งน้อย ขายไกลบ้าน ราคาสูง แต่ค่าขนส่งมาก เกษตรกรควรรวบรวมกันขายเพื่อการต่อรองเรื่องราคา